

PROGRAM SONRASI DEĞERLENDİRME RAPORU

**BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ ODAKLI EKONOMİK
KALKINMA MALİ DESTEK PROGRAMI (2012)**

PROGRAM SONRASI DEĞERLENDİRME RAPORU
BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ ODAKLI EKONOMİK KALKINMA MALİ DESTEK
PROGRAMI (2012)

Hazırlayan:
Doç. Dr. Ümit Deniz İlhan

Bu rapor ile edilen sonuçlara, çalışma boyunca iş birliğini esirgemeyen
İstanbul Kalkınma Ajansı İzleme ve Değerlendirme Birimi'nin destekleriyle ulaşılmıştır.

©Copyright 2021, T.C. İSTANBUL KALKINMA AJANSI
Asmalı Mescit Mahallesi İstiklal Caddesi No: 142 Odakule Kat: 8 34430 Beyoğlu-İstanbul
T: +90 212 4683400 F: +90 212 4683444
www.istka.org.tr

Bu raporun bütün hakları, İstanbul Kalkınma Ajansı'na aittir. Raporun tamamı ya da bir bölümü, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kullanılmadan önce hak sahibinden 52. maddeye uygun yazılı izin alınmadıkça hiçbir şekilde ve yöntemle işlenmek, çoğaltılmak, çoğaltılmış nüshaları yayılmak, satılmak, kiralanmak, ödünç verilmek, temsil edilmek, sunulmak, telli/telsiz ya da başka teknik, sayısal ve/veya elektronik yöntemlerle iletilmek suretiyle kullanılamaz. Rapor, ancak kaynak gösterilmek suretiyle alıntı yapılabilir.

ISBN:
Yayın Yılı:
Sayfa Sayısı: 41

İÇİNDEKİLER

TABLolar	iii
ŞEKİLLER	iv
1. KISALTMALAR ve TANIMLAR	1
1.1. Kısaltmalar	1
1.2. Tanımlar	1
2. YÖNETİCİ ÖZETİ	2
3. GİRİŞ	5
4. PROGRAM HAKKINDA GENEL BİLGİLER	6
4.1. Programın Tanım ve Kapsamı	6
4.2. Programın Amaç, Öncelik ve Performans Göstergeleri	7
5. PROGRAMIN SONUÇLARI	8
5.1. Bütçe Gerçekleşmeleri	8
5.2. Proje Başvuruları, Sözleşme İmzalanan ve Tamamlanan Projelere İlişkin İstatistik Bilgiler	8
6. PROGRAMIN DEĞERLENDİRİLMESİ	12
6.1. Değerlendirmede Kullanılan Yöntem	12
6.2. Amaç ve Öncelikler Kapsamında Hedeflere Ulaşılma Düzeyi	14
6.3. Değerlendirme Kriterleri Kapsamında Programın İncelenmesi	15
6.3.1. İlgililik	15
6.3.2. Etkinlik	19
6.3.3. Etkililik	25
6.3.4. Etki	28
6.3.5. Sürdürülebilirlik	30
7. SONUÇ ve DEĞERLENDİRMELER	33
8. EKLER	35
9. KAYNAKÇA	41

TABLULAR

Tablo 1	Program Künyesi
Tablo 2	Programın Amaç �ncelik ve Performans Göstergeleri
Tablo 3	Programın Bütçe Gerçekleşmeleri
Tablo 4	Programa Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları
Tablo 5	Proje Yararlanıcıları ve Proje İsimleri
Tablo 6	Amaç ve �ncelikler Kapsamında Hedef Gerçekleşmeleri
Tablo 7	Projelerin Program Amaç ve öncelikleri ile İlgililiği
Tablo 8	Programın Bölgesel ve Ulusal Plan ve Politikalar ile İlgililiği
Tablo 9	Projelerin Bütçe Gerçekleşmeleri

ŞEKİLLER

Şekil 1	Başvuru Sahiplerinin Hukuki Statülerine Göre Dağılımı
Şekil 2	Sözleşme İmzalanan ve Tamamlanan Proje Sahiplerinin Hukuki Statülerine Göre Dağılımı
Şekil 3	Değerlendirme Modeli
Şekil 4	Değerlendirme Kriterleri
Şekil 5	Genel Etkinlik Değerlendirmesi
Şekil 6	Genel Etkinlik Düzeyine Etki Eden Faktörler
Şekil 7	Ekonomik Etkinlik Değerlendirmesi
Şekil 8	Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları
Şekil 9	Süreç Etkinliği Değerlendirmesi
Şekil 10	Program Çıktı ve Sonuçları ile Ulaşılan Program Amaç ve Öncelikleri
Şekil 11	Etkililik Düzeyine Olumlu Etki Eden Faktörler
Şekil 12	Etkililik Düzeyine Olumsuz Etki Eden Faktörler
Şekil 13	Sosyal Etki Değerlendirmesi
Şekil 14	Ekonomik Etki Değerlendirmesi
Şekil 15	Çevresel Etki Değerlendirmesi
Şekil 16	Sürdürülebilirlik Değerlendirmesi
Şekil 17	Proje Faaliyetlerinin Devam Etmeme Nedenleri

1. KISALTMALAR ve TANIMLAR

1.1. Kısaltmalar

AB	Avrupa Birliği
BTK	Bilgi ve İletişim Teknolojileri Odaklı Ekonomik Kalkınma Mali Destek Programı
İSTKA	İstanbul Kalkınma Ajansı
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
s	Sayı
vd.	ve diđerleri

1.2. Tanımlar

Ajans	T.C. İstanbul Kalkınma Ajansı
Faydalanıcı:	Proje sonuçlarından doğrudan veya dolaylı etkilenecek gerçek veya tüzel kişiler.
İştirakçi	Başvuru sahibi ya da ortakların uygunluk kriterlerini karşılama mecburiyeti olmadığı halde projenin yürütülmesine katkıda bulunan taraf.
Ortak	Başvuru sahibine projenin hazırlık ve uygulama aşamalarında destek veren ve rehberde belirtilen uygunluk kriterlerini sağlayan kuruluş.
Program	İçeriği ve kuralları Kalkınma Ajansları destek mevzuatı ve bu başvuru rehberi ile belirlenen mali destek programı.
Proje	Destekten yararlanmak üzere Ajansa sunulan belli bir amacı, bütçesi ve süresi olan düzenli faaliyetler bütünü.
Yararlanıcı	Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde Ajanstan destek almaya hak kazanan gerçek veya tüzel kişiler.

2. YÖNETİCİ ÖZETİ

Bu rapor, İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA)'nınca 2012 yılında çağrısı gerçekleştirilmiş olan Bilgi ve İletişim Teknolojileri Odaklı Mali Destek Programı (BTK)'nın değerlendirilmesine yönelik hazırlanmıştır. İlgili program, 9. Kalkınma Planı (2007-2013) kapsamında *rekabet gücünün artırılması* ile İstanbul Bölge Planı (2010-2013) kapsamında *küresel rekabet edebilirlik* gelişme eksenleri ve stratejik amaçları doğrultusunda TR10 İstanbul Bölgesi'nde güçlü bir Bilgi ve İletişim Teknolojileri sektörüne sahip olarak bu teknolojilerin ekonomik, toplumsal ve idari tüm sahalarda etkin kullanımını sağlamayı amaçlamıştır. Bu bağlamda kâr amacı gütmeyen kuruluşların uygun başvuru sahibi olarak belirlendiği program, İstanbul bilgi ve iletişim teknolojileri sektörünün inovasyon kabiliyeti, rekabetçiliği ve toplumsal faydasının artırılması yoluyla bilgi toplumuna geçişin desteklenmesi ve Bölgenin küresel rekabet edebilirliğinin artırılmasını hedeflemiştir. Söz konusu hedefe 3 öncelik çerçevesinde ulaşılabilecek öngörülme, program kapsamında desteklenen yararlanıcılar bu öncelikleri gözeterek programa katkı sunmuşlardır:

- **Öncelik 1:** İstanbul'un kentsel ve sosyal sorunlarına (afet yönetimi, ulaşım, katılımcılık, sosyal içerme, çevresel koruma, enerji verimliliği vb.) Bilgi ve iletişim teknolojileri eksenli yenilikçi çözümler getirilmesi.
- **Öncelik 2:** Diğer ekonomik sektörlerle yönelik yüksek katma değer üreten faaliyetlerin geliştirilmesi.
- **Öncelik 3:** Bilgi ve iletişim teknolojileri sektöründe faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar arasında ortak altyapı, inovasyon ve sektörün sorunlarının çözümlerine yönelik iş birliklerinin geliştirilmesi.

Bu çerçevede toplam bütçesi 15.000.000,00 TL olarak ilan edilmiş olan programa 73 proje başvurmuş, bunlardan 18 proje başarılı bulunarak sözleşme imzalanmıştır. Sözleşme imzalanması ile program bütçesinin yaklaşık %57'si olan 8.543.188,44 TL sözleşmeye bağlanmış, nihayetinde gerçekleşen toplam destek tutarı ise program bütçesinin yaklaşık %51'i olan 7.715.638,68 TL olarak kalmıştır.

Program, nicel ve nitel veri toplama yönteminin bir arada kullanıldığı karma yöntem benimsenerek dünya genelinde özellikle kamu müdahalelerinin değerlendirilmesinde ortak bir referans noktası haline gelmiş olan Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development-OECD) kriterlerinin esas teşkil ettiği ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan "Kalkınma Ajanslarınınca Uygulanan Mali Desteklerin Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar" tarafınca belirlenmiş olan aşağıda sıralı 5 kriter çerçevesinde değerlendirilmiştir:

- İlgililik
- Etkinlik
- Etkililik
- Etki
- Sürdürülebilirlik

İlgililik kriteri kapsamında i) projelerin program amaç ve öncelikleri ile uyum ve tutarlılığı ile ii) program amaç ve önceliklerinin hem teklif çağrısı hem de teklif çağrısı sonrası dönemdeki bölgesel ve ulusal plan

ve politikalar ile uyum ve tutarlılığı olmak üzere 2 unsur değerlendirilmiştir. İlk unsura göre esasen başvuru aşamasında yapılan değerlendirmelerde projelerin en az 1 öncelikli ilişkili olması ve ilgililik kriterinden en az 18 puan alması, başarılı olma koşulları arasında listelenerek zorunlu tutulmuştur. Programın nihai yararlanıcısı olan 18 projenin 21,00 (en az 18,00; en çok 24,50) olarak gerçekleşmiş olan ilgililik puanı ortalaması, projelerin program amaç ve öncelikleri ile uyumlu ve tutarlı olduğunu göstermektedir. İkinci unsura göre program amaç ve önceliklerinin teklif çağrısı dönem bakımından 9. Kalkınma Planı (2007-2013) ve İstanbul Bölge Planı (2010-2013) ile teklif çağrısı sonrası dönem bakımından ise 10. Kalkınma Planı (2014-2018), 11. Kalkınma Planı (2019-2023) ve İstanbul Bölge Planı (2014-2023) olmak üzere bölgesel ve ulusal plan ve politikalarındaki gelişme eksenleri ve stratejik amaç(lar) ve hedef(ler) ile ilgili olduğu görülmektedir.

Etkinlik kriteri kapsamında, uygulanan desteklerden elde edilen çıktı ve sonuçların kullanılan kaynaklarla (girdiler) ne derecede orantılı olduğu ele alınarak i) program hibe miktarı, talep edilen bütçe miktarı ve Ajans destek miktarı açısından ekonomik etkinlik, ii) proje bazlı bütçe gerçekleştirme oranları açısından operasyonel etkinlik, iii) başvuru, değerlendirme, uygulama ve izleme süreçleri açısından süreç etkinliği olmak üzere 3 unsur değerlendirilmiştir. Anket verilerine göre program hibe miktarının %71, talep edilen bütçe miktarının %93, Ajans destek miktarının %93 oranlarında yeterli gerçekleştirilmiş olması, ekonomik etkinliğin her 3 unsur açısından da yüksek olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte program sonunda bütçe gerçekleştirme oranı ortalaması, %90,31 (en az 77,59; en çok 96,96)'dir. Bu oran, operasyonel etkinliğin karşılığı olup projelerini tamamlamış yararlanıcıların sözleşmelerindeki destek miktarının çok büyük kısmı olan %90,31'ini kullanabildiği anlamına gelmektedir. Son olarak süreç etkinliği kapsamında başvuru, değerlendirme, uygulama ve izleme süreçlerinin sırasıyla %100-%83-%79 memnuniyet oranlarında gerçekleştirilmiş olması, süreç etkinliğinin de yüksek olduğunu göstermektedir. Tüm bu değerlendirmeler, etkinliği detayları ile sunmakla birlikte programın genel etkinliği değerlendirildiğinde program hedef gerçekleştirme oranı ortalaması ile program bütçe gerçekleştirme oranı ortalaması arasındaki fark, anlamlı bir gösterge olmaktadır. Buna göre programın hedef gerçekleştirme oranı ortalamasının %101 olarak diğer yandan programın bütçe gerçekleştirme oranı ortalamasının %90,31 olarak gerçekleştirilmiş olması bütçenin %90,31'inin kullanılarak %101 oranında performans elde edildiği, başka bir deyişle hedeflerin yaklaşık %11 oranında üstüne çıkılarak gerçekleştirildiği anlamına gelmektedir.

Etkililik kriteri kapsamında elde edilen çıktı ve sonuçlar ile programın amaç ve önceliklerinin karşılaştırması yapılmıştır. Program genelinde %101 olarak gerçekleştirilmiş olan ve aynı zamanda program etkililik oranı olarak da kabul edilen hedef gerçekleştirme oranı ortalaması kapsamında elde edilen çıktı ve sonuçlar ile ulaşılmış olan programın amaç ve önceliklerinden öngörülüp gerçekleştirilenlerin ortalamasının %72; öngörülmeyip gerçekleştirilenlerin ortalamasının %3; öngörülüp gerçekleştirilemeyenlerin ortalamasının %0; öngörülmeyip gerçekleştirilmeyenlerin ortalamasının ise %25 olduğu görülmektedir. Öte yandan program genelinde öne çıkan performans göstergeleri kapsamında 1.956 kişi eğitim almış, 657 kişi seminer vb. etkinliklerden faydalanmıştır. Ayrıca 8 adet ortak kullanım alanı kurulmuş/geliştirilmiş, 10 adet bilgi ve iletişim teknolojileri eksenli uygulama ile 4 adet platform geliştirilmiştir. Bununla birlikte 10 adet ortaklık kurulmuş ve 5 adet patent başvurusu yapılmıştır. Son olarak yaygınlaştırma ve görünürlük faaliyetleri açısından hedef değerlerin hayli üstüne çıkılarak maksimum fayda sağlanmıştır.

Etki kriteri kapsamında projelerin uygulama aşamalarında ve uygulamaların tamamlanmasını müteakip olumlu ya da olumsuz, beklenen veya beklenmeyen, doğrudan ya da dolaylı şekilde ortaya çıkan

değişiklikler ele alınarak i) sosyal etki, ii) ekonomik etki, iii) çevresel etki olmak üzere 3 unsur değerlendirilmiştir. Gerek anket verilerinden gerekse derinlemesine görüşmeler ve odak grup görüşmelerinden hiçbir yararlanıcının olumsuz bir etki tecrübe etmediği görülmektedir. Bununla birlikte paydaşlarla ilişki geliştirmeye yönelik kazanılan değişikliklere karşılık gelen sosyal etki kapsamında yararlanıcıların %86'sının, hedef grup üstündeki iktisadi değişikliklere karşılık gelen ekonomik etki kapsamında yararlanıcıların %69'unun, çevresel sonuçlardaki değişikliklere karşılık gelen çevresel etki kapsamında ise yararlanıcıların %31'inin etkinin varlığını belirttikleri görülmektedir.

Sürdürülebilirlik kriteri kapsamında proje çıktı ve sonuçlarının destek tamamlandıktan sonra da devam ettirilebilir durumu değerlendirilmiştir. Gerek anket verilerinden gerekse derinlemesine görüşmeler ve odak grup görüşmelerinden faaliyetlerin önemli bir kısmının (%79) artarak, çeşitlenerek veya kısmen devam etmekte, ya da faaliyetler devam etmese de proje süresince uygulanan faaliyetlerin faydalarının devam ettiği, az bir kısmının (%21) ise öncelikli olarak kaynak yetersizliği, personel yetersizliği, yönetim sorunu, talep yetersizliği ve destekten elde edilen faydanın sürdürülebilir nitelikte olmaması gibi nedenlerle devam etmediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla proje faaliyetlerinin %79'u faaliyet ya da etki olarak sürdürülebilir nitelikte olup %21'i faaliyet ve etki olarak sürdürülebilir nitelikte değildir.

Bu rapora konu olan çalışma temel kısıtları bağlamında değerlendirildiğinde ilk olarak programın uygulanma tarihi üzerinden yaklaşık 9 yıl geçmiş olması ve projelerden sorumlu olan kişilerin pozisyon değişikliği ve kurum/kuruluştan ayrılmaları gibi nedenlere kendilerine ulaşılması noktasında yaşanan zorluklar ile ulaşılabilen kişilerin proje detaylarıyla ilgili bilgilerinin yeterli ve/veya güncel olmayışı öne çıkmaktadır. Buna bağlı olarak çalışmanın temel veri kaynaklarından olan anketlerde ve görüşmelerde yararlanıcı beyanına dayanan sorular için ancak hafızalarda kalan yanıtlar alınmıştır. Nihayetinde elde edilen veriler ise boylamsal olmaktan öte kesitsel bir bakış sunmaktadır. Ayrıca program performans göstergelerinde hedef değerlerin ifade edilmemiş olması programın hedeflere ulaşma düzeyini belirlemeyi güçleştirmiştir. Bununla birlikte gerçekleşen toplam destek tutarının ilan edilen program bütçesinin yaklaşık %51'i ile sınırlı kalmış olması da projelerin başarılarından bağımsız olarak programın etkinliğinin belirlenmesini güçleştiren nedenlerdendir. Son olarak gerek anketlere gerekse görüşmelere beklenen sayıda yararlanıcı katılımının gerçekleşmemiş olması da bir kısıt olarak sunulabilmektedir.

3. GİRİŞ

Bir devlet kurumu veya temsilcileri tarafından ilan edilen belirli bir konuyla ilgili yasa(lar), düzenleyici önlem(ler), eylem plan(lar)ı ve finansman öncelik(ler)i sistemi olan kamu politikalarının değerlendirilmesi, dünya genelinde 1960'lı yıllardan bu yana sürekli geliştirilerek teşvik edilegelen bir yönetim aracıdır. Özellikle, sınırlı kamu kaynaklarının kullanılmasıyla uygulanan destek politikalarının değerlendirilmesi, ilgili destek yoluyla gerçekleşen müdahalenin hedeflenen etkiye ulaşma ve maliyetine oranla fayda üretme başarısının hesaplanmasını sağlayarak ilgili politikaların iyileştirilmesine ve başarı oranını artıracak yeni uygulama ve yöntemlerin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır.

Ülkemiz özelinde program sonrası değerlendirme çalışmaları ile Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'nin 47. maddesi (Resmî Gazete, 08.11.2008. Sayı: 27048) gereğince Ajanslar tarafından desteklenen proje ve faaliyetlerin bölge kalkınması bakımından doğurduğu etki ve sonuçların analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda Ajanslar tarafından yürütülen desteklerin uygulaması tamamlandıktan sonra elde edilen çıktı ve sonuçlar; üst ölçekli planlar, bölge planı ve ilgili destek programında belirlenen amaç, öncelik ve hedeflere ne düzeyde yaklaşıldığını ölçmek üzere değerlendirilmektedir. Program sonrası değerlendirmeler, dünya genelinde özellikle kamu müdahalelerinin değerlendirilmesinde ortak bir referans noktası haline gelmiş olan OECD kriterlerinin esas teşkil ettiği Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan "Kalkınma Ajanslarınca Uygulanan Mali Desteklerin Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar" tarafınca da benimsenmiş olan ilgililik, etkinlik, etkililik, etki, sürdürülebilirlik kriterleri çerçevesinde yapılmaktadır.

Bu arka plan göz önünde bulundurularak 2012 Yılı Bilgi ve İletişim Teknolojileri Odaklı Ekonomik Kalkınma Mali Destek Programı (BTK) uygulama sonuçlarının değerlendirilmesini amaçlayan bu çalışmada öncelikle programın tanım ve kapsamı ile programın amaç, öncelik ve performans göstergelerini kapsayan genel bilgiler aktarılmıştır. Daha sonra bütçe gerçekleştirmeleri ile proje başvuruları, sözleşme imzalanan ve tamamlanan projelere ilişkin istatistiki bilgileri kapsayan program sonuçlarına yer verilmiştir. Bunları takiben değerlendirmede kullanılan yöntem açıklanarak değerlendirme kriterleri kapsamında program incelenmiştir. Son olarak değerlendirme sonuçları özetlenerek gelecekteki program tasarımlarına yönelik öneriler sunulmuştur.

4. PROGRAM HAKKINDA GENEL BİLGİLER

4.1. Program Tanım ve Kapsamı

Programın tanım ve kapsamı niteliğinde program künyesi, Tablo 1’de özetlenmektedir:

Tablo 1. Program Künyesi

Program Adı	Bilgi ve İletişim Teknolojileri Odaklı Ekonomik Kalkınma Mali Destek Programı
Program Referans Kodu	ISTKA/2012/BTK
Uygun Başvuru Sahipleri	Valilik, kaymakamlıklar, kamu kurumları, yerel yönetimler, büyükşehir belediyesi daire başkanlıkları, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, birlikler, odalar, meslek örgütleri ve sivil toplum kuruluşları gibi bölgede faaliyet gösteren kâr amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlar.
Program Destek Tutarı	15.000.000 TL
Proje Başına Destek Tutarı	Asgari Tutar: 200.000 TL Azami Tutar: 800.000 TL
Proje Başına Destek Oranı ¹	Asgari Oran: %25 Azami Oran: %90
Proje Süresi ²	Asgari Süre: 6 ay Azami Süre: 9 ay
Yer ³	İstanbul (Düzyey 2 Bölgesi)
Proje Son Başvuru Tarihi	12.02.2013

Kaynak: Bilgi ve İletişim Teknolojileri Odaklı Ekonomik Kalkınma Mali Destek Programı 2012 Yılı Teklif Çağrısı Başvuru Rehberi

¹ Hiçbir desteğin, proje bütçesinin %25’inden az ve %90’ından fazla olamayacağı belirtilerek bu oranların dışında kalan destek taleplerini içeren proje teklifleri değerlendirmeye alınmamıştır. Proje bütçesinin geri kalan tutarının başvuru sahibi tarafından eş finansman olarak karşılanması öngörülmüş; eş finansmanının proje ortaklarından, iştirakçilerden ve/veya üçüncü taraflardan sağlanacak nakdi katkılar ile karşılanabilmesinin mümkün olduğu belirtilmiştir. Aynı katkılar ise eş finansman olarak kabul edilmemiştir.

² Bu sürenin, sözleşmenin tüm taraflarca imzalandığı günden bir sonraki gün itibarıyla başlayacağı belirtilmiştir.

³ Temel faaliyetler Bölge içinde gerçekleştirilmek koşuluyla proje amaçları doğrultusunda sergi, konferans, fuar ve benzeri etkinliklere katılımın gerekli olduğu durumlarda Bölge dışına çıkılabilmesi uygun görülmüştür.

4.2. Programın Amaç, Öncelik ve Performans Göstergeleri

Programın amaç, öncelik ve performans göstergeleri, Tablo 2’de özetlenmektedir:

Tablo 2. Programın Amaç, Öncelik ve Performans Göstergeleri

Programın Amacı	İstanbul bilgi ve iletişim teknolojileri sektörünün inovasyon kabiliyeti, rekabetçiliği ve toplumsal faydasının artırılması yoluyla bilgi toplumuna geçişin desteklenmesi ve Bölgenin küresel rekabet edebilirliğinin artırılması.
Programın Önceliği	Öncelik 1: İstanbul’un kentsel ve sosyal sorunlarına (afet yönetimi, ulaşım, katılımcılık, sosyal içerme, çevresel koruma, enerji verimliliği vb.) Bilgi ve iletişim teknolojileri eksenli yenilikçi çözümler getirilmesi. ⁴ Öncelik 2: Diğer ekonomik sektörlerle yönelik yüksek katma değer üreten faaliyetlerin geliştirilmesi. ⁵ Öncelik 3: Bilgi ve iletişim teknolojileri sektöründe faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar arasında ortak altyapı, inovasyon ve sektörün sorunlarının çözümlerine yönelik iş birliklerinin geliştirilmesi. ⁶
Program Performans Göstergeleri⁷	1) Program kapsamında geliştirilen e-devlet, mobil devlet vb. uygulama sayısı (Adet). 2) Program kapsamında geliştirilen e-devlet uygulamalarından Proje bitiminden itibaren 3 ay içinde faydalanan kişi sayısı (Kişi). 3) Program kapsamında geliştirilen e-devlet uygulamaları sayesinde azalan ilk 3 aylık sarf malzemesi maliyeti (TL). 4) Program kapsamında kurulan platform sayısı (Adet). 5) Program kapsamında geliştirilen eğitim, seminer ve benzeri etkinlik sayısı (Adet). 6) Program kapsamında iş birliği yapan kurum sayısı (Adet). 7) Program kapsamında sunulan eğitim süresi (Zaman). 8) Program kapsamında geliştirilen BİT eksenli çözüm sayısı (Adet)

Kaynak: Bilgi ve İletişim Teknolojileri Odaklı Ekonomik Kalkınma Mali Destek Programı 2012 Yılı Teklif Çağrısı Başvuru Rehberi

⁴ Öncelik 1 çerçevesinde, yaklaşık 14 milyonluk nüfusuyla dünyanın sayılı metropollerinden olan İstanbul’un, sahip olduğu avantajların yanı sıra birtakım kentsel ve sosyal soruna da sahip olduğu ve bilgi ve iletişim teknolojileri sektörünün bu sorunların analiz edilmesi ve giderilmesine yönelik önemli potansiyel barındırdığı gerçeğinden yola çıkılmıştır. Bu gibi sorunlara bilgi ve iletişim teknolojileri odaklı faaliyetlerle üretilecek çözümlerin artırılmasının önemine dikkat çekilmiştir.

⁵ Öncelik 2 çerçevesinde, BİT sektörünün kalkınmadaki en önemli etkilerinden birinin, diğer sektörlerde üretkenlik ve verimliliği artırarak yarattığı itici güçle aynı zamanda stratejik bir araç işlevi görmesi gerçeğinden yola çıkılmıştır. BİT sektöründen faydalanan, BİT kuruluşlarıyla iş birliği içerisinde bulunan firma sayısını arttıracak ve/veya BİT firmalarının kabiliyetlerini ve müşteri portföylerindeki sektörleri çeşitlendirecek faaliyetler amaçlanmasının önemine dikkat çekilmiştir.

⁶ Öncelik 3 çerçevesinde, fikri mülkiyet haklarının, finansmana erişim ve standardizasyon başta olmak üzere BİT sektörünün gelişimini engelleyen sorunların ortadan kaldırılmasının, sektörün gelişmesini hızlandıracağı gerçeğinden yola çıkılmıştır. BİT sektörünün gelişimini engelleyen hususların ortadan kaldırılması veya etkilerinin azaltılması doğrultusunda faaliyet gösterecek ve/veya sektörün altyapı ve inovasyon ihtiyaçlarını karşılayarak yenilikçi çıktılarını arttıracak iş birliklerinin oluşturulmasının önemine dikkat çekilmiştir.

⁷ Bu göstergelerin, başvuru sahipleri için bütünüyle bağlayıcı nitelikte olmadığına vurgu yapılarak yetersiz görülmesi durumunda ulaşılabilir ve gerçekçi olmak koşuluyla farklı göstergelerin de belirlenebileceğine dikkat çekilmiştir.

5. PROGRAMIN SONUÇLARI

5.1. Bütçe Gerçekleşmeleri

Programın bütçesi, 15.000.000 TL olarak ilan edilmiştir. Tablo 5'te sıralanan toplam 18 yararlanıcı ile sözleşmeye bağlanan projelerin toplam bütçesi, 12.121.959,97 TL olup sözleşmeye bağlanan toplam destek tutarı⁸ 8.543.188,44 TL olarak gerçekleşmiştir. Böylece ilan edilen program bütçesinin yaklaşık %57'si sözleşmeye bağlanarak hibe edilmesi taahhüt edilmiştir. Bununla birlikte gerçekleşen toplam destek tutarı, 7.715.638,68 TL ile sınırlı kalmıştır. Bu tutar, sözleşmeye bağlanan toplam destek tutarının yaklaşık %90'ı oranındadır. Bu durumda program bütçesi göz önünde bulundurularak artan kaynak, 7.284.361,32 TL olmuştur. Son olarak 3.578.771,53 TL olarak sözleşmeye bağlanan toplam eş finansman tutarının program sonunda 3.394.566,85 TL olarak gerçekleşmiş olması, sözleşme toplam eş finansman tutarının yaklaşık %95'inin kullanıldığını göstermektedir. Nihayetinde program sonunda gerçekleşen toplam program bütçesi ise 11.110.205,53 TL olmuştur (Tablo 3).

Tablo 3. Programın Bütçe Gerçekleşmeleri

Program Bütçesi (TL)	Sözleşmeye Bağlanan Projelerin Toplam Bütçesi (TL)	Sözleşmeye Bağlanan Toplam Destek Tutarı (TL)	Sözleşme Toplam Eş Finansman Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Destek Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Eş Finansman Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Program Bütçesi (TL)
15.000.000,00	12.121.959,97	8.543.188,44	3.578.771,53	7.715.638,68	3.394.566,85	11.110.205,53

Kaynak: İSTKA İzleme ve Değerlendirme Birimi

5.2. Proje Başvuruları, Sözleşme İmzalanan ve Tamamlanan Projelere İlişkin İstatistik Bilgiler

Tablo 4; programa başvuran proje sayısını, başarısız bulunan proje sayısını, başarılı bulunan proje sayısını, feragat eden proje sayısını, sözleşme imzalanan proje sayısını, fesheden proje sayısını ve tamamlanan proje sayısını göstermektedir. Buna göre programa toplam 73 proje başvurmuş, bunlardan 52 proje başarısız bulunarak elenmiş, ön inceleme ile teknik ve mali değerlendirme sonucunda başarılı bulunan 21 proje, desteklenmeye hak kazanmıştır. Desteklenmeye hak kazanmış olup Ajans ile sözleşme

⁸ Teminat şartını yerine getiren yararlanıcılara, destek tutarının %40'ı ön ödeme olarak sağlanmıştır. Ön ödeme sonrasında yapılan diğer ödemeler ise hak ediş esasına göre gerçekleştirilmiştir. Buna göre, ön ödeme tutarının ve aynı oranında sağlanan eş finansman tutarının usulüne uygun harcandığını gösteren belgelerin ara/nihai raporlarla birlikte Ajansa sunulmasının ve ilgili raporların Ajans tarafından incelenip onaylanmasının ardından (sözleşmede aksi belirtilmediği takdirde), ara ödemede destek miktarının %40'ı ve son ödemede de %20'si yararlanıcının banka hesabına 30 gün içinde aktarılmıştır.

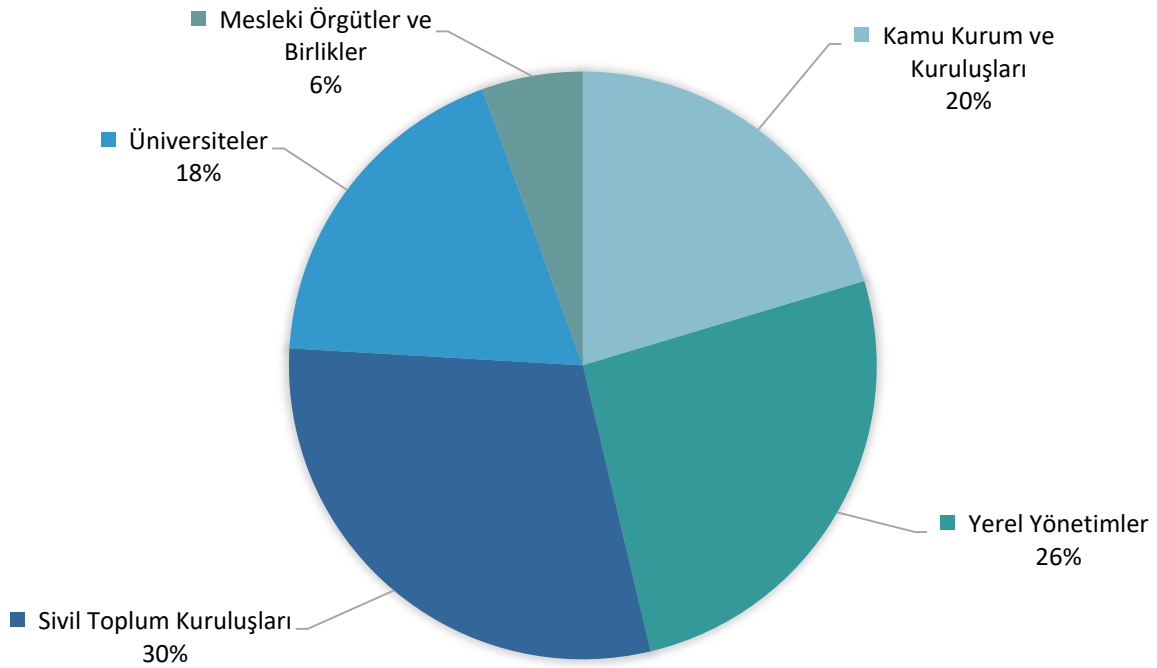
imzalamaktan feragat etmiş olan 1 proje bulunduğundan program kapsamında başarılı bulunan 20 proje için destek sözleşmesi imzalanmıştır. İmza sonrasında da 2 proje feshetmiş, kalan 18 yararlanıcının ise tümü, projelerini başarıyla tamamlamıştır.

Tablo 4. Programa Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları

Durum	Sayı
Başvuran Proje	73
Başarısız Bulunan Proje	52
Başarılı Bulunan Proje	21
Feragat Eden Proje	1
Sözleşme İmzalanan Proje	20
Fesheden Proje	2
Tamamlanan Proje	18

Kaynak: İSTKA İzleme ve Değerlendirme Birimi

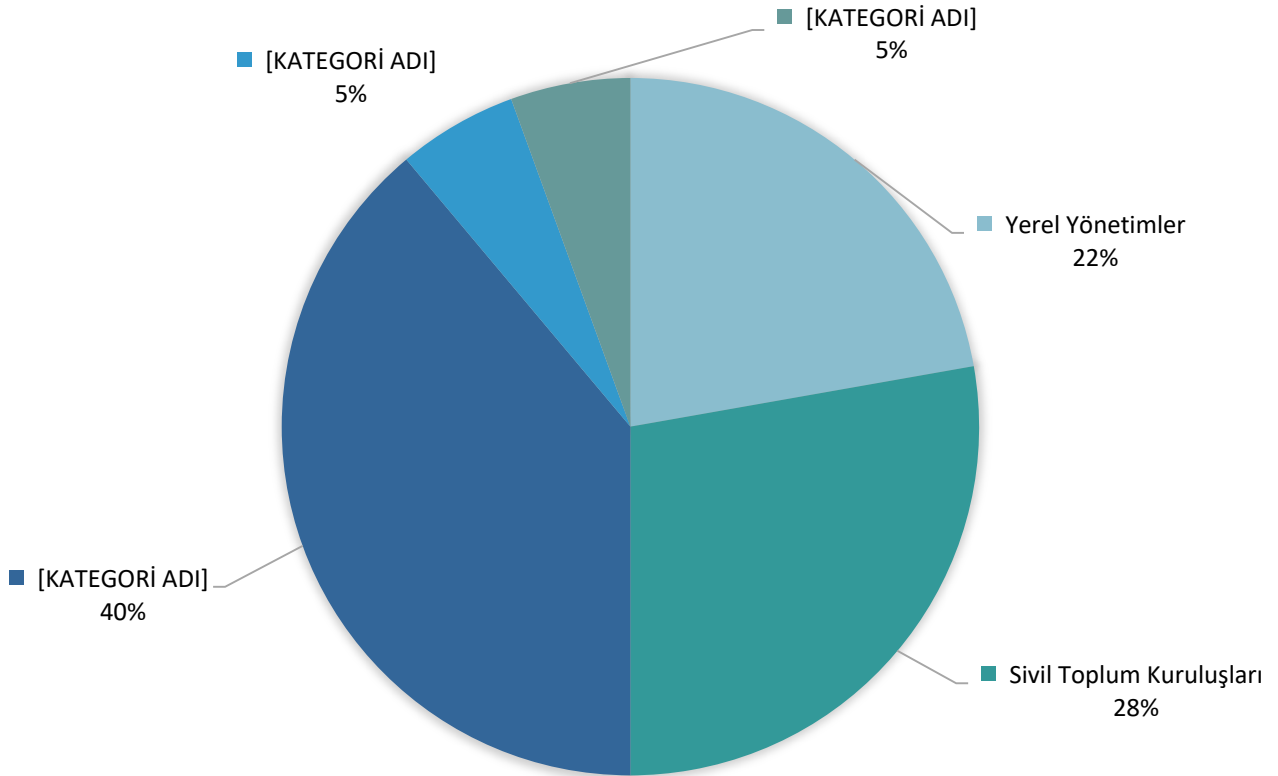
Başvuru sahiplerinin hukuki statülerine göre dağılımı, Şekil 1'deki gibidir. Buna göre başvuru yapılan toplam proje sayısının yaklaşık %30'una karşılık gelen 16 proje ile sivil toplum kuruluşları ilk sıradadır. Sivil toplum kuruluşlarını, başvuru yapılan toplam proje sayısının yaklaşık %26'sına karşılık gelen 14 proje ile yerel yönetimler takip etmektedir. Kamu kuruluşları ise 11 proje ile başvuru yapılan toplam proje sayısının yaklaşık %20'lik dilimini gerçekleştirmişlerdir. Bununla birlikte 10 proje de %18'lik dilim dahilinde üniversitelere aittir. Son olarak 3 proje ile mesleki örgütler ve birlikler, başvuru yapılan toplam proje sayısının yaklaşık %6'lık payına sahip olmuşlardır.

Şekil 1. Başvuru Sahiplerinin Hukuki Statülerine Göre Dağılımı

Başvurular, 1) ön inceleme ve 2) teknik ve mali değerlendirme aşamaları takip edilerek değerlendirilmiştir. Ön inceleme aşamasında, Ajans personeli tarafından projelerin rehberde belirtilmiş olan idari kontrol listesinde sıralanan kriterleri sağlamaları bakımından idari kontrolü; başvuru sahibinin, ortakların ve projelerin rehberde belirtilmiş olan uygunluk kontrol listesinde sıralanan kriterleri sağlamaları bakımında uygunluk kontrolü yapılmıştır. Teknik ve mali değerlendirme aşamasında ise bağımsız değerlendiriciler ve değerlendirme komitesi tarafından başvurular rehberde verilen değerlendirme tablosundaki kriterlerin sağlanması bakımından ele alınmıştır.

Değerlendirme sonucunda başarılı bulunarak desteklenmeye hak kazanmış olup Ajans ile sözleşme imzalamaktan feragat etmiş 1 proje ve destek sözleşmesi imzalanması sonrası fesheden 2 proje haricinde tamamlanan 18 proje sahibinin hukuki statülerine göre dağılımı, Şekil 2'deki gibidir. Buna göre toplam proje sayısının yaklaşık %40'ına karşılık gelen 7 proje ile üniversiteler ilk sıradadır. Üniversiteleri, destek sözleşmesi imzalanan toplam proje sayısının yaklaşık %28'ine karşılık gelen 5 proje ile sivil toplum kuruluşları takip etmektedir. Yerel yönetimler ise 4 proje ile destek sözleşmesi imzalan toplam proje sayısının yaklaşık %22'lik dilimini gerçekleştirmişlerdir. Bununla birlikte kamu kurum ve kuruluşları ile mesleki örgütler ve birlikler 1'er proje ile destek sözleşmesi imzalan toplam proje sayısının yaklaşık %10'luk payına sahip olmuşlardır.

Şekil 2. Sözleşme İmzalanan ve Tamamlanan Proje Sahiplerinin Hukuki Statülerine Göre Dağılımı

Nihayetinde program çerçevesinde destek sözleşmesi imzalanan ve tamamlanan 18 proje yararlanıcısı ve proje isimleri, Tablo 5'te sıralanmaktadır.

Tablo 5. Proje Yararlanıcıları ve Proje İsimleri

Proje Kodu	Yararlanıcı	Proje İsmi
BTK 04	İTÜ Gemi İnşaatı ve Denizcilik Bilimleri Fakültesi	İstanbul'da Gemi Emisyonları Ölçümünde Hizmet Verecek Akredite Bir Laboratuvarın Geliştirilmesi ve BİT Destekli Eğitim
BTK 05	Boğaziçi Üniversitesi Mühendislik Fakültesi	Afet Sonrası Enkaz Altında Mahsur Kalmış Canlıları Arama Kurtarma Maksatlı Radar Teknolojileri Geliştirme Projesi
BTK 06	Ümraniye Belediyesi	Mobil Afet Bilgi Sistemi (ABİS)
BTK 08	İstanbul Büyükşehir Belediyesi Bilgi İşlem Daire Başkanlığı	Kamu Kullanım Amaçlı Genişbant (KKAGH) Kablosuz Haberleşme Alt Yapı Kurulumu Projesi
BTK 11	İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi	İstanbul Yatırım Karar Destek Merkezi
BTK 16	İstanbul İli Arı Yetiştiricileri Birliği	Kovanımı İzliyorum (E-Arı)
BTK 17	İTÜ Elektrik Elektronik Fakültesi	Meme Kanseri Erken Teşhis ve Tarama Sistemi
BTK 18	İstanbul Emniyet Müdürlüğü	Bilgi ve İletişim Odaklı Çevik Kuvvet Toplumsal Olayları Değerlendirme Merkezi
BTK 28	İZODER Isı Su Ses Yangın Yalıtımcıları Derneği	Binaların Enerji Performansının Standartlara Uygun Hesaplama ve Simülasyon Amaçlı Yazılım Geliştirilmesi
BTK 32	İstanbul Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Daire Başkanlığı	Üniversiteler İçin Trafik Kontrol Merkezi
BTK 33	İstanbul Ticaret Üniversitesi	Teknoloji Yoluyla Otizmliler Çocukların Öğrenme Fırsatlarının Artırılması Projesi
BTK 38	Tohum Türkiye Otizm Erken Tanı ve Eğitim Vakfı	Mobil Teknoloji Geliştirme Laboratuvarı Projesi
BTK 48	İstanbul Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü	İstanbul Afet Acil Durum, Tehlike ve Risklerinin Sayısal Olarak Belirlenmesi
BTK 49	Türkiye Beyazay Derneği	Online Eğitimle Engelleri Aşıyoruz
BTK 51	Endeavor Etkin Girişimci Destekleme Derneği	İstanbul Bilgi ve İletişim Teknolojileri Odaklı Melek Yatırımcı ve Girişimci Platformu Projesi
BTK 56	Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü	İnternet Tabanlı Deprem Hasar ve Kayıp Tahmin Sistemi, Eler-Net
BTK 60	Yazılım Sanayicileri Derneği	Girişimcilik Eğitim Merkezi
BTK 73	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi	Yönetici Denetçi ve Son Kullanıcı Bilişim Akademisi

Kaynak: İSTKA İzleme ve Değerlendirme Birimi

6. PROGRAMIN DEĞERLENDİRİLMESİ

6.1. Değerlendirmede Kullanılan Yöntem

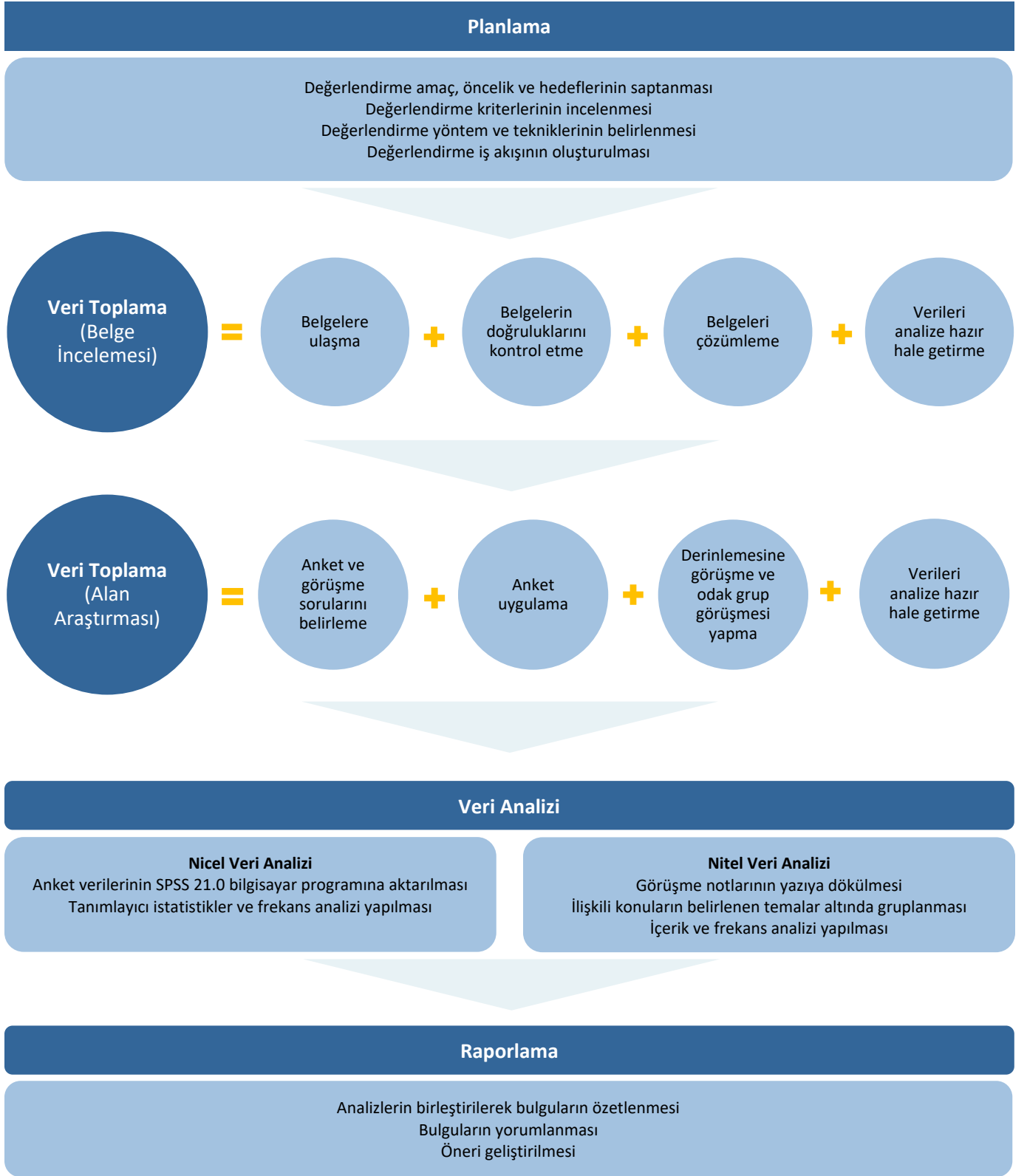
Programının değerlendirilmesinde kullanılan yöntemi de içeren ve bilimsel gerekçelere dayalı değerlendirme modeli, Şekil 3'teki gibidir. Buna göre sırasıyla planlama, veri toplama, veri analizi ve raporlama olmak üzere aşağıda açıklanan 4 aşama takip edilmiştir.

Planlama: Değerlendirmenin ilk aşaması olarak planlama yapılmıştır. Proaktif bir yaklaşımla yaşamın dinamizminden kaynaklanan planlama ihtiyacı, tüm değerlendirme süreçlerinin temel ve ilk basamağı olarak kabul edilmektedir (OECD, 2021). Bu nedenle planlama aşamasında; değerlendirme amaç, öncelik ve hedefleri saptanmış, değerlendirme kriterleri incelenmiş, değerlendirme yöntemi belirlenmiş ve değerlendirme iş akışı oluşturulmuştur.

Veri Toplama: İkinci aşama, veri toplama aşamasıdır. Bu aşamada farklı tekniklerle nicel ve nitel veri toplama yönteminin bir arada kullanıldığı karma yöntem benimsenmiştir. Bunun temel nedeni, her iki yöntemin güçlü yönlerinden fayda sağlayarak daha bütüncül veri elde etme gayesidir. Bu bağlamda nicel veri toplanmasında, anket uygulama tekniği esas alınmıştır. Geniş kitlelere ulaşmada anket uygulama tekniği, fayda ve maliyet karşılaştırması açısından değeri yüksek bir araç olup (Nardi, 2018) araştırma kapsamında ihtiyaç duyulan bilginin en kısa sürede toplanmasında uygun tekniklerden biri olarak görülmüştür. Ankette açık uçlu, çoktan seçmeli ve değerlendirme ölçeği tipi olmak üzere toplam 34 adet soru yer almaktadır (Ek 1). Nitel verilerin toplanmasında ise öncelikle yazılı belgelerin içeriğinin sistematik olarak analizini mümkün kılan teknik olarak belge incelemesi (Leech ve Onwuegbuzie, 2007) gerçekleştirilmiştir. Böylece basılı ve elektronik dokümanlar olmak üzere ilgili tüm belgeler, konu hakkında bir anlayış oluşturmak ve ampirik bilgi geliştirmek için değerlendirilerek çözümlenmiştir. Nitel verilerin toplanmasında ayrıca derinlemesine bilgi elde etmekte etkin olan mülakat tekniğine (Smith ve Eatough, 2007) de başvurulmuştur. Bu amaçla oluşturulan temelde 5 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu (Ek 2) ile bazı soruların standartlaştırıldığı, bazı soruların da açık uçlu olarak bırakıldığı derinlemesine görüşmeler ile odak grup görüşmeleri yürütülmüştür.

Veri Analizi: Üçüncü aşama, veri analizinin gerçekleştirildiği aşamadır. Bu aşama elde edilen nicel veriler SPSS 21.0 bilgisayar programına aktarılarak tanımlayıcı istatistikler ve frekans analizi yapılmıştır. Nitel veriler kapsamında ise belge incelemesinden elde edilen veriler ve görüşme notları yazıya dökülerek ilişkili konular belirlenen temalar altında gruplanmış, içerik ve frekans analizi yapılmıştır. Nihayetinde nicel ve nitel verilerin birlikte analiz edilmesiyle bulgulara ulaşılmıştır.

Raporlama: Dördüncü ve son aşama, raporlama aşaması olmuştur. Raporlama aşamasında analizlerden elde edilen bulgular özetlenmiş, yorumlanmış ve sonraki programlar için öneriler geliştirilmiştir.

Şekil 3. Değerlendirme Modeli

6.2. Amaç ve Öncelikler Kapsamında Hedeflere Ulaşılma Düzeyi

Tablo 2’den takip edilebilecek program amaç ve öncelikleri kapsamında başvuru rehberinde hedef niteliğinde toplam 8 performans göstergesi öneri olarak belirlenmiştir. Program kapanışında ise yararlanıcıların, başvuru rehberinde belirtilen bu 8 göstergenin tamamını içermekle birlikte toplam 10 başlık altında gruplanabilen performans göstergeleri çerçevesinde hareket ettikleri saptanmıştır. Bu göstergelere yararlanıcıların Proje Kapanış Dosyalarından ulaşılmıştır. Her bir göstergenin ilgili olduğu öncelik, program performans göstergesi (hedef gösterge), göstergeyi hedefleyen yararlanıcı sayısı, gösterge birimi, hedeflenen değer, gerçekleşen değer, hedef gerçekleştirme oranı ve proje bazında hedef gerçekleştirme oranı ortalaması detayları Tablo 6’dan takip edilebilmektedir.

Tablo 6. Amaç ve Öncelikler Kapsamında Hedef Gerçekleşmeleri

İlgili Öncelik	Program Performans Göstergesi (Hedef Gösterge)	Göstergeyi Hedefleyen Yararlanıcı Sayısı	Birim	Hedeflenen Değer	Gerçekleşen Değer	Gerçekleşme Oranı (%)	Gerçekleşme Oranı Ortalaması (%)
Öncelik 1	Eğitim*	12	Kişi	1.783	1.956	109	
Öncelik 1	Seminer vb. etkinlikler	10	Kişi	607	657	108	
Öncelik 1, 2, 3	Ortak kullanım alanı**	6	Adet	8	8	100	
Öncelik 1	BİT eksenli uygulama***	13	Adet	20	10	50	
Öncelik 1	Platform****	4	Adet	4	4	100	
Öncelik 2	Analiz, rapor, plan, vb.*****	6	Adet	10	13	130	101
Öncelik 1, 2, 3	Ortaklık	7	Adet	10	10	100	
Öncelik 1, 2, 3	Patent	1	Adet	5	5	100	
Öncelik 1, 2, 3	Yaygınlaştırma faaliyetleri*****	7	Adet	45	53	117	
Öncelik 1, 2, 3	Görünürlük faaliyetleri*****						

Kaynak: Program Başvuru Rehberi, Program Kapanış Raporu, Yararlanıcılar Bazında Proje Kapanış Raporları ve Anket Verileri

*Teknik eğitim, hizmet içi eğitim, uygulama eğitimi, vb.

**Laboratuvar, merkez, akademi.

***BIT destekli eğitim programı, ortak veri tabanı, mobil afet bilgi sistemi (ABİS) yazılımı, mobil acil yardım butonu uygulama yazılımı, sistem yazılımı, kovan takip sistemi, hesaplama yazılımı, mobil uygulama, meme kanseri erken teşhis ve tarama cihaz, canlı arama kurtarma radarı prototipi, genişbant ağ altyapısı, İstanbul yatırım veritabanı, tüketim-talep haritası veri tabanı.

**** Online eğitim platformu, online eğitim portalı (egelliler), deprem hasar kayıp portalı.

*****Afet bazlı risk haritası, Ar-Ge raporu.

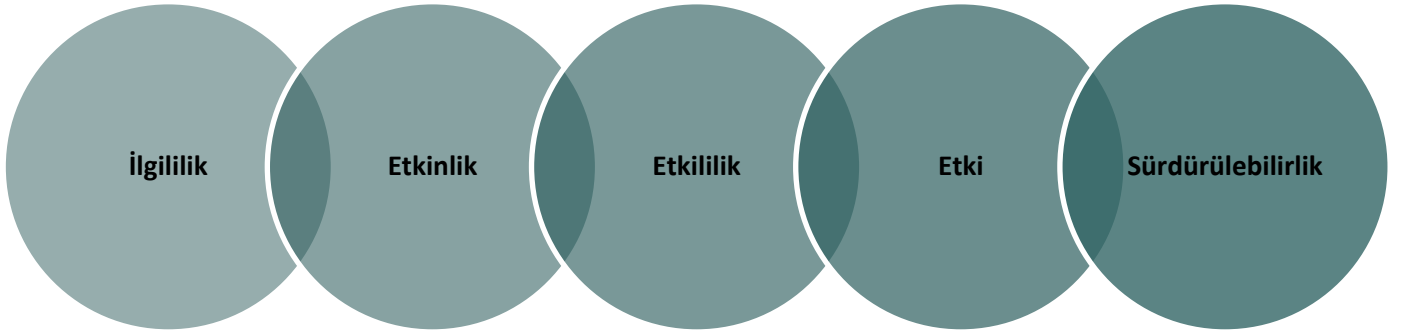
*****Yüksek lisans ve doktora tezi, toplantı, etkinlik, konferans, kongre, fuar, çalıştay.

Amaç ve öncelikler kapsamında hedeflere ulaşılma düzeyine ışık tutması açısından programın öncelikleri ile ilişkilendirilen bu göstergeler özetlendiğinde 3 önceliği bulunan programın birinci önceliği ile toplam 4

göstergenin; ikinci önceliği ile toplam 1 göstergenin; her 3 öncelik ile ise toplam 5 göstergenin ilişkili olduğu ayrıca program genelinde hedef gerçekleştirme oranı ortalamasının %101 olduğu görülmektedir.

6.3. Değerlendirme Kriterleri Kapsamında Programın İncelenmesi

Program, dünya genelinde özellikle kamu müdahalelerinin değerlendirilmesinde ortak bir referans noktası haline gelmiş olan OECD (OECD, 2021) kriterleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu bağlamda Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği (T.C. Resmî Gazete, 08.11.2008. Sayı: 27048) madde 47’de belirtildiği üzere, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından belirlenmiş Kalkınma Ajanslarının Uygulanan Mali Desteklerin Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar madde 4 gereğince de benimsenmiş olan kriterler; ilgililik, etkinlik, etkililik, etki, sürdürülebilirlik olarak sıralanmaktadır (Şekil 4).

Şekil 4. Değerlendirme Kriterleri

Bu kriterler kapsamında değerlendirilen hususlar kısaca aşağıdaki gibidir:

- **İlgililik:** Projelerin program amaç ve öncelikler ile uyum ve tutarlılığı; programın bölgesel ve ulusal plan ve politikalar ile uyum ve tutarlılığı.
- **Etkinlik:** Uygulanan desteklerden elde edilen çıktı ve sonuçların kullanılan kaynaklarla (girdiler) ne derece orantılı olduğu.
- **Etkililik:** Elde edilen çıktı ve sonuçların programın temel amaç ve öncelikleri ile ne düzeyde örtüştüğü.
- **Etki:** Projelerin uygulama aşamasında ve uygulamasının tamamlanmasını müteakip olumlu ya da olumsuz, beklenen veya beklenmeyen, doğrudan ya da dolaylı şekilde ortaya çıkan sosyal, ekonomik ve çevresel değişikliklerin düzeyi.
- **Sürdürülebilirlik:** Proje çıktı ve sonuçlarının destek tamamlandıktan sonra da devam ettirilebilme düzeyi.

6.3.1. İlgililik

İlgililik kriteri kapsamında i) projelerin program amaç ve öncelikleri ile uyum ve tutarlılığı ile ii) programın bölgesel ve ulusal plan ve politikalar ile uyum ve tutarlılığı değerlendirilmiştir. Bu çerçevede beklenen

uyum ve tutarlılık, ilk olarak projelerin program amaç ve öncelikleri açısından daha sonra programın hem teklif çağrısı hem de teklif çağrısı sonrası dönemdeki bölgesel ve ulusal plan ve politikalar açısından incelenmiştir. İlgililik düzeyini değerlendirmek için program başvuru rehberi, bölgesel ve ulusal plan ve politikalar, derinlemesine görüşmeler ve odak grup görüşmeleri ile İSTKA İzleme ve Değerlendirme Birimi tarafından sunulan belgelerden elde edilen verilerden yararlanılmıştır. Böylece programın amaç ve önceliklerinin dar kapsamda proje düzeyinde amaç ve öncelikler ile geniş kapsamda bölgesel ve ulusal plan ve politikalar ile ne ölçüde örtüştüğü ortaya konmuştur.

Projelerin Program Amaç ve Öncelikleri ile İlgililiği

Başvuru aşamasında proje tekliflerinin bağımsız değerlendiriciler ve değerlendirme komitesi tarafından yapılan değerlendirmeler kapsamında gözetilen kriterlerden biri de ilgililik olup tekliflerin programın amaç ve öncelikleri ile bölgesel ve ulusal plan ve politikalar açısından ilgililiği, 25 puan üzerinden değerlendirilmiştir. Programın değerlendirilmesinde projelerin en az 1 öncelik ile ilişkili olması ve ilgililik kriterinden en az 18 puan alması, başarılı olma koşulları arasında listelenerek zorunlu tutulmuştur.

Değerlendirme sonucunda başarılı olan projelerin ilişkili olduğu öncelikler ve ilgililik puanları ile bu puanların ortalaması Tablo 7'den takip edilebilmektedir. Bu verilere göre en düşük ilgililik puanının 18,00 en yüksek ilgililik puanının 24,50 ve tüm projelerin ilgililik puanı ortalamasının ise 21,00 olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Projelerin Program Amaç ve Öncelikleri ile İlgililiği

Proje Kodu	Öncelik 1	Öncelik 2	Öncelik 3	İlgililik Puanı	İlgililik Puanı Ortalaması
BTK 04	✓			21,00	
BTK 05	✓			24,00	
BTK 06	✓			19,00	
BTK 08	✓	✓		22,00	
BTK 11	✓	✓		18,00	
BTK 16	✓	✓		21,50	
BTK 17		✓		21,50	
BTK 18	✓			20,50	
BTK 28	✓			21,50	
BTK 32	✓	✓		24,00	21,00
BTK 33	✓			22,00	
BTK 38		✓	✓	22,00	
BTK 48	✓			21,50	
BTK 49	✓	✓		20,00	
BTK 51			✓	20,50	
BTK 56	✓			24,50	
BTK 60	✓	✓		21,00	
BTK 73		✓	✓	18,50	

İlgililik puanlarına ek olarak yararlanıcılarla yapılan derinlemesine görüşmeler ve odak grup görüşmeleri kapsamında ilgililik değerlendirmesinde öne çıkan görüşler şöyledir:

- *“Biz veriye dayalı çeşitli sistemler geliştirmek ve bunu teknoloji ile birleştirerek hem özel sektörün hem de kamu sektörünün alacağı kararlarda kullanabilecekleri bir sistem üretmek üzerine çalıştığımız bir anda program açıklandı. Çalışmalarımız, programın amaçlarıyla doğrudan örtüşüyordu.”*
- *“Proje konumuz bilgi ve iletişim teknolojilerinin geliştirilip yaygınlaştırılmasını kapsadığından programın amaçlarıyla ilgiliydi.”*

Programın Bölgesel ve Ulusal Plan ve Politikalar ile İlgililiği

Tablo 2’den de takip edileceği üzere programın genel hedefi, “İstanbul bilgi ve iletişim teknolojileri sektörünün inovasyon kabiliyeti, rekabetçiliği ve toplumsal faydasının artırılması yoluyla bilgi toplumuna geçişin desteklenmesi ve Bölgenin küresel rekabet edebilirliğinin artırılması” olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda programın teklif çağrısı ve teklif çağrısı sonrası dönemdeki olmak üzere bölgesel ve ulusal plan ve politikadaki hangi gelişme eksenini ve stratejik amaç(lar) ve hedef(ler) ile ilgili olduğu Tablo 8’de sunulmaktadır.

Tablo 8. Programın Bölgesel ve Ulusal Plan ve Politikalar ile İlgililiği

Dönem	Plan ve Politikalar	Gelişme Eksenini	Stratejik Amaç(lar) ve Hedef(ler)
	9. Kalkınma Planı (2007-2013)	Rekabet Gücünün Artırılması	- Ar-Ge ve Yenilikçiliğin Geliştirilmesi - Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Yaygınlaştırılması
	İstanbul Bölge Planı (2010-2013)	Küresel Rekabet Edebilirlik	İstanbul Bölgesi’nin bilim ve teknoloji üssü haline getirilmesi
Teklif Çağrısı			<ul style="list-style-type: none">• Ar-Ge, teknoloji geliştirme ve yenilikçiliğin özendirilmesi ve yüksek katma değer yaratan yenilikçi girişimlerin desteklenmesi• Ar-Ge ve yenilik çalışmaları ile teknoloji uygulamalarına yönelik olarak üniversiteler ve iş dünyası iş birliğinde kurulan merkezlerin (teknoloji geliştirme merkezleri, teknoloji geliştirme bölgeleri, yenilik aktarım merkezleri, mükemmeliyet merkezleri, kuluçka merkezleri, vb.) geliştirilmesi• Bölgede yetiştirilen bilim insanı sayısının ve niteliğinin artırılması, nitelikli yerli ve yabancı bilim insanlarının Bölgeye çekilmesi ve bilim insanı hareketliliğinin artırılması• Bölgenin bilişim altyapısının güçlendirilmesi

- Bölgede yaratılan bilim ve teknolojinin kullanımının yaygın hale getirilerek ekonomik değer haline getirilmesi

Yaratıcı endüstrilerin geliştirilmesi

- Bölgenin yaratıcı endüstrilere ilişkin potansiyelinin belirlenmesi
- Çalışanların kapasitelerinin geliştirilmesi ve ilgili insan kaynağının bölgeye çekilmesi
- Yaratıcılığı destekleyecek şekilde sektörler arası iletişim ve iş birliğinin desteklenmesi ve kümelenmenin teşvik edilmesi
- Girişimcilik ve markalaşmanın desteklenmesi
- Uluslararası, ulusal ve yerel etkinliklerin artırılması
- İhtiyaç duyulan bilgi, beceri ve niteliklere uygun bireylerin yetiştirilmesi için eğitim kurumları ve sektörler arasında iş birliğinin geliştirilmesi
- Ar-Ge ve yenilikçiliğin desteklenmesi ve Bilgi Paylaşım Ağının oluşturulması
- Fikri mülkiyet haklarının korunması

10. Kalkınma Planı (2014-2018)	Yenilikçi Üretim, İstikrarlı Yüksek Büyüme
11. Kalkınma Planı (2019-2023)	Rekabetçi Üretim ve Verimlilik
İstanbul Bölge Planı (2014-2023)	Küresel Ekonomide Söz Sahibi, Yüksek Katma Değer Üreten, Yenilikçi ve Yaratıcı Ekonomi

- Bilim, Teknoloji ve Yenilik
- Bilgi ve İletişim Teknolojileri
- Ar-Ge ve Yenilik
- Kritik Teknolojiler
- Küresel Ekonomide Stratejik Aktör

- İstanbul'un ekonomik anlamda küresel çekim merkezi olması
- İstanbul'un dış ticaretinin güçlendirilmesi

Küresel Değer Zincirinde Rekabetçi Konum

- İstanbul'un küresel rekabet gücünü ortaya koyabileceği ve uluslararası değer zincirinde yüksek katma değerli işlevler edineceği sektörlerde uzmanlaşması ve bu sektörlerin geliştirilmesi

Sanayide Dönüşüm

- Sanayide ileri teknoloji kullanan, yüksek katma değer üreten ve nitelikli işgücü istihdam eden bir üretim yapısının oluşturulması.

Artan Ar-Ge ve Yenilik

Teklif Çağrısı Sonrası

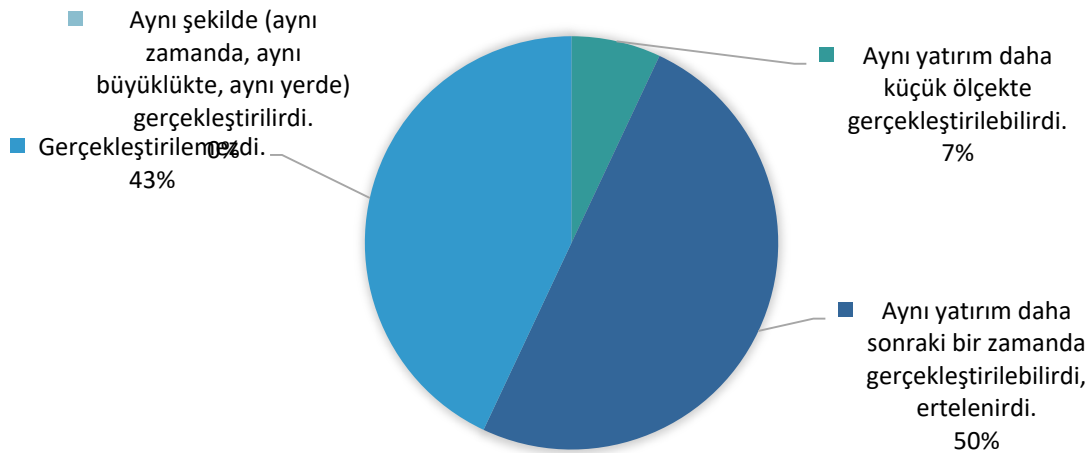
- Ar-Ge ve yenilik çalışmalarında paydaşlar arası iş birliği, paylaşım ve koordinasyonu teşvik edecek inisiyatifler, ara yüz mekanizmaları ve iş birliği ağlarının geliştirilmesi
- Ar-Ge ve yenilik kültürünün toplumun tüm kesimlerine yaygınlaştırılarak toplumsal bilinç ve farkındalık oluşturulması
- İstanbul'un Ar-Ge ve yenilik alanlarında insan kaynağı kapasitesinin artırılması
- Ar-Ge ve yenilik alanlarında finansal kaynakların çeşitlendirilmesi, artırılması ve finansmana erişimin kolaylaştırılması

Kaynak: 9. Kalkınma Planı (2007-2013), 10. Kalkınma Planı (2014-2018), 11. Kalkınma Planı (2019-2023), İstanbul Bölge Planı (2010-2013 / 2014-2023).

6.3.2. Etkinlik

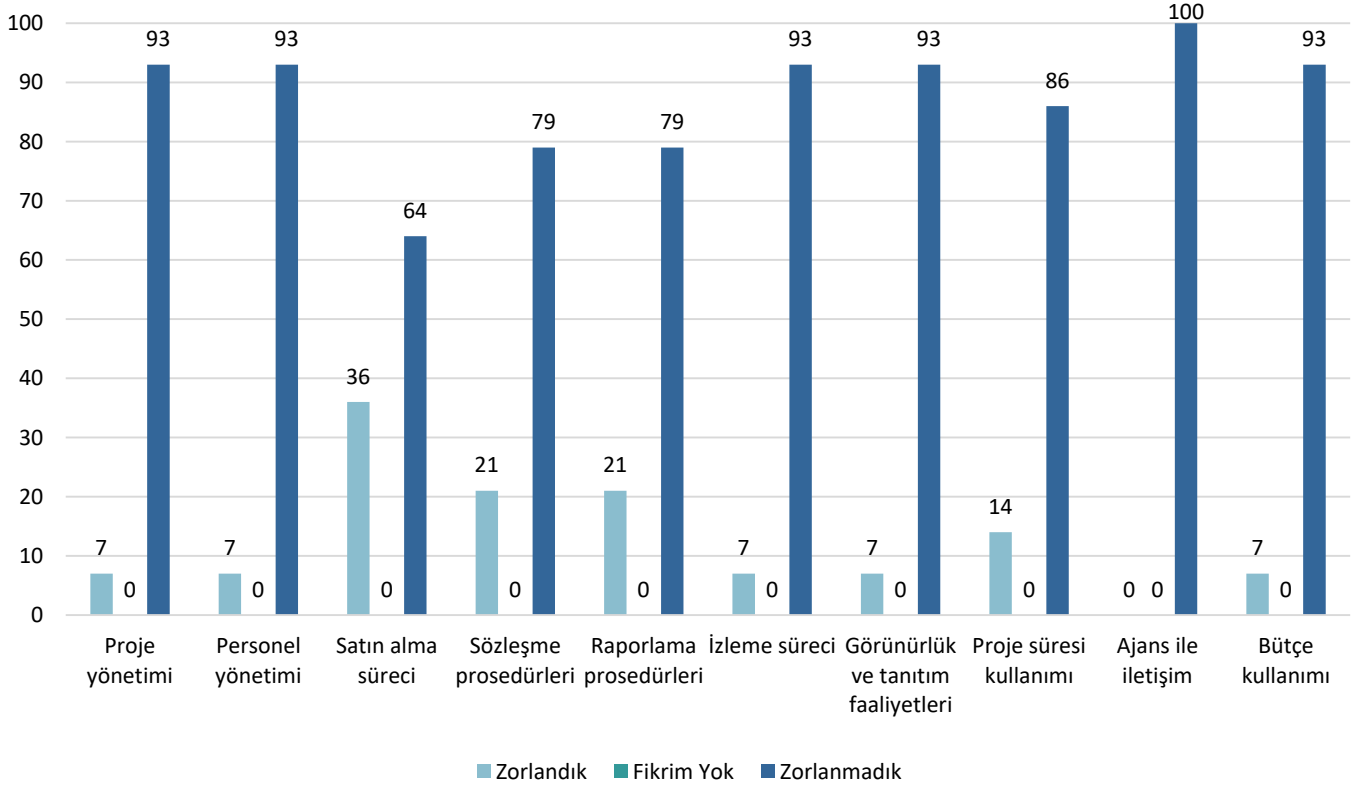
Etkinlik kriteri kapsamında, uygulanan desteklerden elde edilen çıktı ve sonuçların kullanılan kaynaklarla (girdiler) ne derece orantılı olduğu, destek bütçesiyle daha fazlasının elde edilip edilemeyeceği değerlendirilmiştir. Bu çerçevede desteğin doğurduğu maliyete oranla fayda üretme düzeyi incelenmiştir. Etkinlik düzeyini değerlendirmek için program başvuru rehberi, anket verileri, derinlemesine görüşmeler ve odak grup görüşmelerinden yararlanılmıştır. Böylece ekonomik, operasyonel ve süreç etkinliği olmak üzere 3 unsur bağlamında kaynakların nasıl kullanıldığı ortaya konmuştur.

Alt başlıklarda bu üç unsur detaylı açıklanacak olmakla birlikte yararlanıcıların programın etkinliğine dair genel görüşleri Şekil 5'ten takip edilebilmektedir. Buna göre yararlanıcıların %43'ü "yatırım gerçekleştirilemezdi", %50'si "aynı yatırım daha sonraki bir zamanda gerçekleştirilmek üzere ertelenirdi", %7'si "aynı yatırım daha küçük ölçekte gerçekleştirilebilirdi" diyerek görüş belirtmiş olup yatırımın aynı şekilde gerçekleştirileceği yönünde görüş belirtmiş olan hiçbir yararlanıcı bulunmamaktadır.

Şekil 5. Genel Etkinlik Değerlendirmesi (s=14)

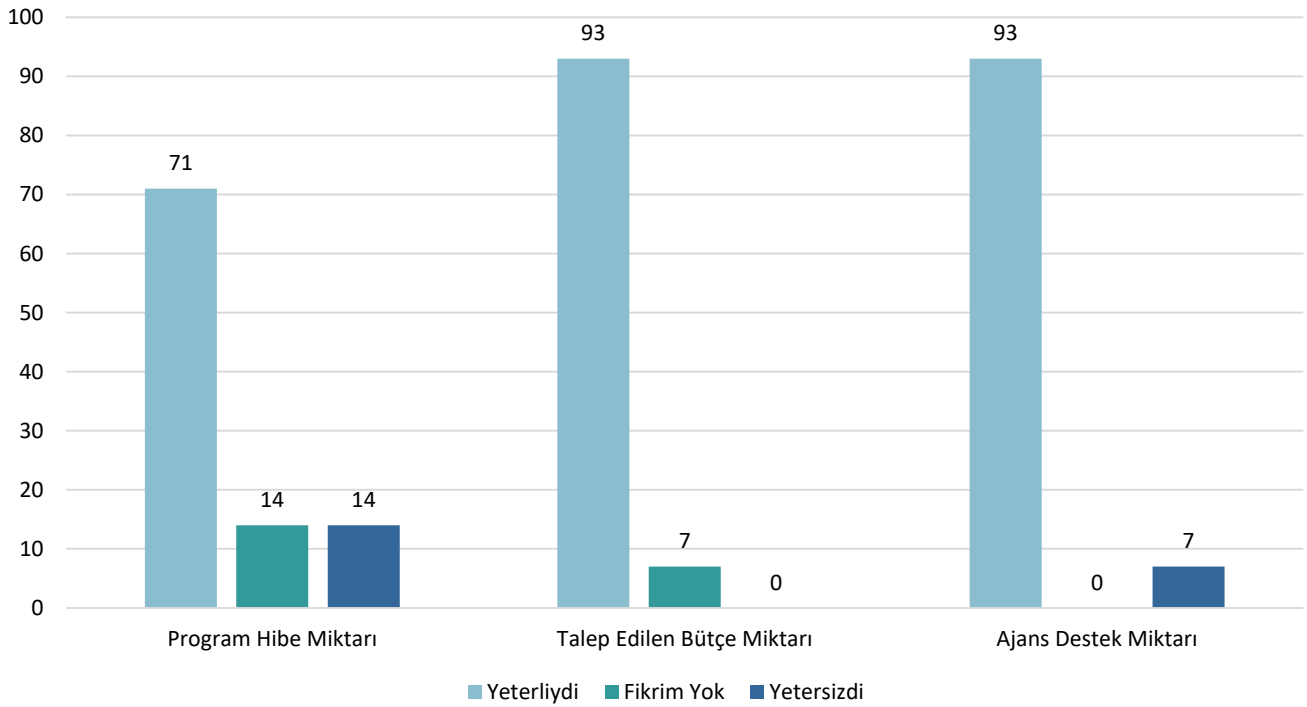
Bu genel etkinlik değerlendirmesinin yanı sıra yararlanıcıların programın etkinliğine etki eden faktörlerin düzeyi ile ilgili görüşlerine dair ortalama veriler ise Şekil 6'da sunulmaktadır. Buna göre yararlanıcıların en fazla zorlandıkları ilk 3 konu; satın alma süreci, sözleşme prosedürleri ve raporlama prosedürleri olmuştur.

Şekil 6. Genel Etkinlik Düzeyine Etki Eden Faktörler (s=14)

Ekonomik Etkinlik

Ekonomik etkinlik kapsamında program hibe miktarı, yararlanıcılar tarafından talep edilen bütçe miktarı ve Ajans tarafından sunulan destek miktarı açısından programın değerlendirilmesi Şekil 7'den takip edilebilmektedir. Buna göre yararlanıcıların %71'i programı hibe miktarı açısından, %93'ü talep edilen bütçe miktarı açısından ve %93'ü de Ajans destek miktarı açısından yeterli bulmuştur. Talep edilen bütçe miktarı ve Ajans destek miktarının yeterliliği konuları, yararlanıcıların ekonomik olarak nispeten daha memnun olduğu konudur. Bunları program hibe miktarı konusunda görüş oranı takip etmektedir.

Şekil 7. Ekonomik Etkinlik Değerlendirmesi (s=14)

Anket verilerine ek olarak yararlanıcılarla yapılan derinlemesine görüşmeler ve odak grup görüşmeleri kapsamında ekonomik açıdan etkinlik değerlendirmesinde öne çıkan görüşler şöyledir:

- *“Ajans, bütçelerde genel olarak çok fazla kesinti yapıyor. Bizim de bütçemizde çok kesinti yapıldı.”*
- *“Ajans’tan tatmin edici bir bütçe aldık ama neden daha fazlası olmasın? Özellikle bu kapsamda programların maliyetleri daha yüksek, bütçemizden hiç kesinti yapılmaması bizi daha mutlu ederdi.”*

Operasyonel Etkinlik

Operasyonel etkinlik kapsamında daha önce Tablo 3’te belirtilmiş olan programın bütçe gerçekleştirmelerinin proje bazlı detayı niteliğinde olan projelerin bütçe gerçekleştirmeleri, Tablo 9’dan takip edilebilmektedir.

Tablo 9. Projelerin Bütçe Gerçekleşmeleri

Proje Kodu	Sözleşme İmzalanan Projelerin Bütçesi (TL)	Sözleşmeye Bağlanan Destek Tutarı (TL)	Destek Oranı (%)	Bütçe Gerçekleşme Oranı (%)	Bütçe Gerçekleşme Oranı Ortalaması (%)
BTK 04	875.272,39	747.146,40	85,36	96,26	
BTK 05	865.769,40	760.749,78	87,87	96,96	
BTK 06	593.300,00	460.234,66	77,57	96,03	
BTK 08	3.184.015,00	796.003,75	25,00	97,35	
BTK 11	327.050,00	263.439,93	80,55	94,09	
BTK 16	524.328,81	471.895,93	90,00	96,28	
BTK 17	764.541,00	688.085,08	90,00	84,74	
BTK 18	939.088,00	789.076,64	84,03	81,76	
BTK 28	263.250,00	236.921,26	90,00	91,70	
BTK 32	712.379,75	641.141,77	90,00	89,75	90,31
BTK 33	248.855,00	223.969,12	90,00	92,59	
BTK 38	602.400,00	542.160,00	90,00	82,70	
BTK 48	302.537,62	272.283,86	90,00	85,87	
BTK 49	480.050,00	432.044,66	90,00	91,93	
BTK 51	230.550,00	207.495,00	90,00	77,59	
BTK 56	225.300,00	202.770,00	90,00	82,24	
BTK 60	739.800,00	589.281,18	79,65	85,60	
BTK 73	243.473,00	218.489,42	89,74	91,44	

Kaynak: İSTKA İzleme ve Değerlendirme Birimi

Tablo 9 verilerine göre her bir proje için program sonunda gerçekleşen destek tutarının sözleşmeye bağlanan destek tutarına oranı doğrultusunda proje bazlı bütçe gerçekleşme oranlarına* ulaşılmaktadır. En düşük bütçe gerçekleşme oranı %77,59 olup en yüksek bütçe gerçekleşme oranı %97,35'tir. Tablo 9 aynı zamanda bütçe gerçekleşme oranı ortalamasını da sunmaktadır. Buna göre program sonunda ulaşılan bütçe gerçekleşme oranı ortalaması, %90,31'dir. Bu oran, projelerini tamamlamış yararlanıcıların sözleşmelerindeki destek miktarının %90,31'ini kullanabildiğini göstermektedir.

$$* \text{Bütçe Gerçekleşme Oranı} = \frac{\text{Gerçekleşen Destek Tutarı}}{\text{Sözleşmeye Bağlanan Destek Tutarı}} \times 100$$

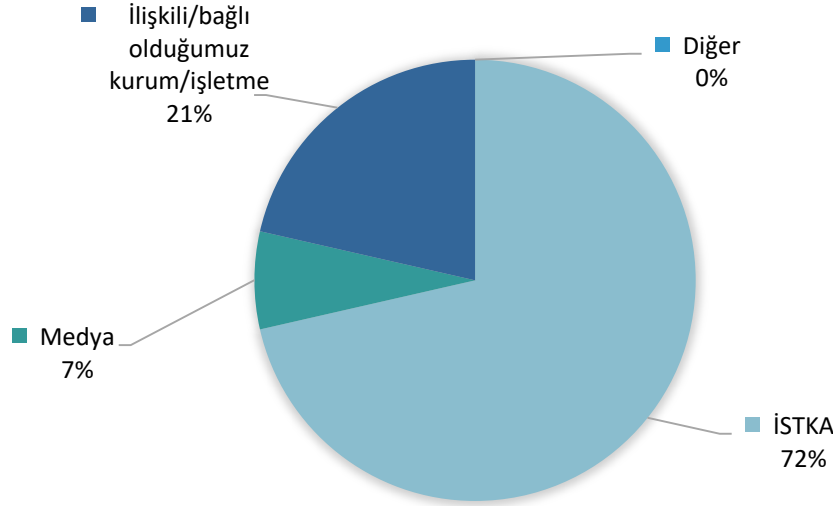
Anket verilerine ek olarak yararlanıcılarla yapılan derinlemesine görüşmeler ve odak grup görüşmeleri kapsamında programın operasyonel açıdan etkinlik değerlendirmesinde öne çıkan görüşler şöyledir:

- "Projemizde bütçe kesintisi çok olduğundan bütçenin kullanımı esnasında özgürlüğümüz çok kısıtlıydı."

- "Nakit akışını yönetmekte zorlandık ancak öz kaynaklarımızla süreci sorunsuz atlattık."

Süreç Etkinliği

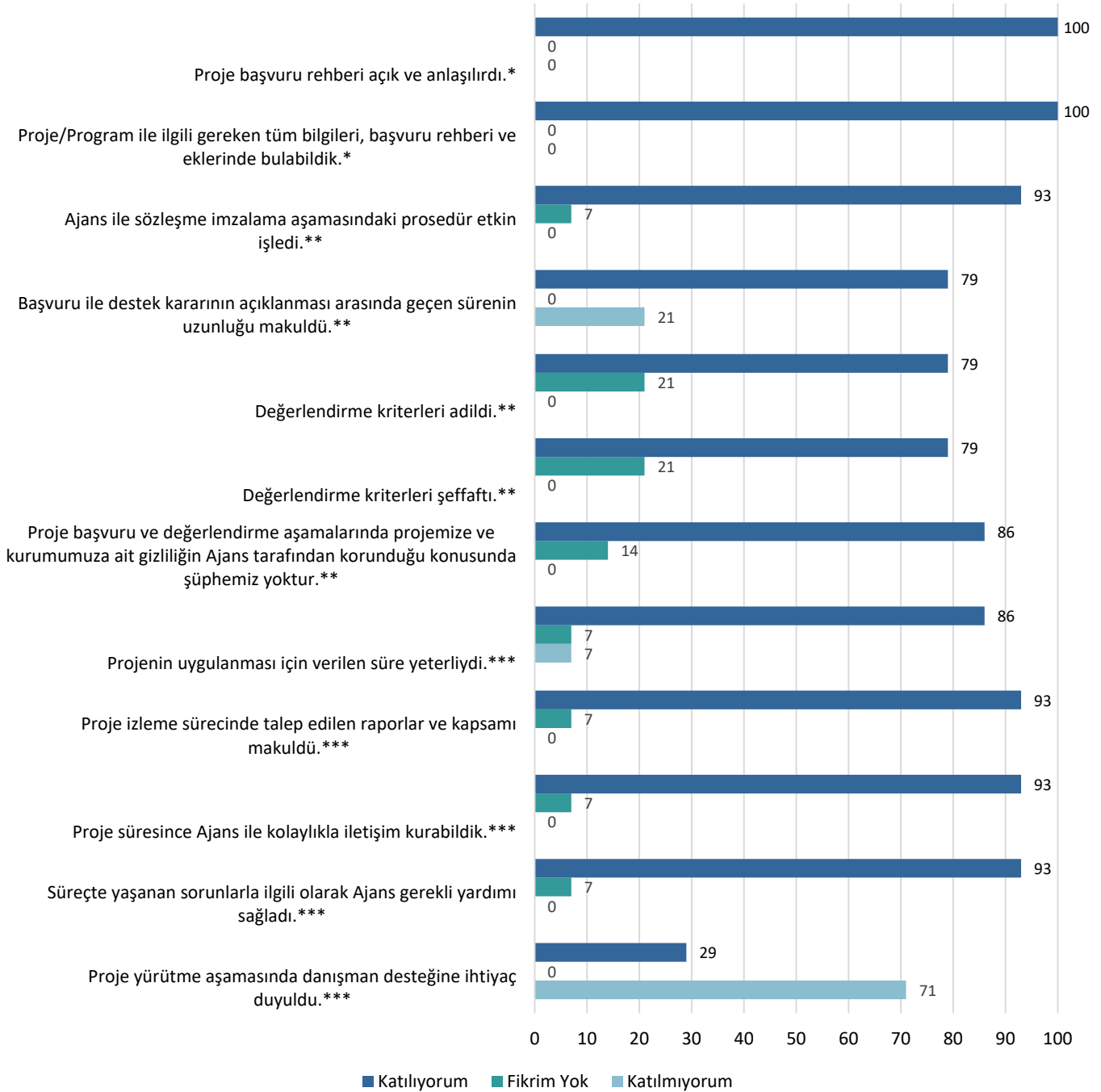
Süreç etkinliği kapsamında yararlanıcıların programdan haberdar olma yolları Şekil 8'den; başvuru, değerlendirme, uygulama ve izleme süreçleri açısından programın değerlendirilmesi Şekil 9'dan takip edilebilmektedir.

Şekil 8. Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları (s=11)

Şekil 8'e göre program tanıtımında en etkili yöntemin öncelikle Ajans tarafından gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri (%72), daha sonra yararlanıcıların ilişkili/bağlı oldukları kurum/işletme (%21) ve medya (%7) olduğu görülmektedir. Diğer yollarla programdan haberdar olma oranı ise gerçekleşmemiştir.

Program başvuru, değerlendirme, uygulama ve izleme süreçleri ele alındığında başvuru süreci memnuniyet oranı ortalamasının %100, değerlendirme süreci memnuniyet oranı ortalamasının %83, uygulama ve izleme süreci memnuniyet oranı ortalamasının ise %79 olduğu görülmektedir. Bununla birlikte yararlanıcıların tamamı, proje başvuru ve rehberlerinin açıklık ve anlaşılabilirliği ile proje/program ile ilgili gereken tüm bilgileri başvuru ve eklerinde bulabildikleri konularında %100 oranında olumlu görüş bildirmiştir (Şekil 9).

Şekil 9. Süreç Etkinliği Değerlendirmesi (s=14)

*Başvuru süreci; **Değerlendirme süreci; ***Uygulama ve izleme süreci

Anket verilerine ek olarak yararlanıcılarla yapılan derinlemesine görüşmeler ve odak grup görüşmeleri kapsamında programın süreç açısından etkinlik değerlendirmesinde öne çıkan görüşler şöyledir:

- "Özellikle dokümantasyon süreci için danışman desteğine ihtiyaç duyduk. Çok zaman alıcıydı bizim için."
- "Ajans, süreçte çok destekleyiciydi, bizlere çoğu zaman yön gösterici rol üstlendi."

Tüm bu değerlendirmeler, etkinliği detayları ile sunmakla birlikte özellikle bir oran çerçevesinde programın genel etkinliği değerlendirildiğinde program hedef gerçekleştirme oranı ortalaması (Tablo 6) ile program bütçe gerçekleştirme oranı ortalaması (Tablo 9) arasındaki fark, anlamlı bir gösterge olmaktadır. Buna göre programın hedef gerçekleştirme oranı ortalamasının %101 olarak diğer yandan programın bütçe gerçekleştirme oranı ortalamasının %90,31 olarak gerçekleşmiş olması, bütçenin %90,31'inin kullanılarak, %101 oranında performans elde edildiği, başka bir deyişle hedeflerin yaklaşık %11 oranında üstüne çıkılarak gerçekleştirildiği anlamına gelmektedir.

6.3.3. Etkililik

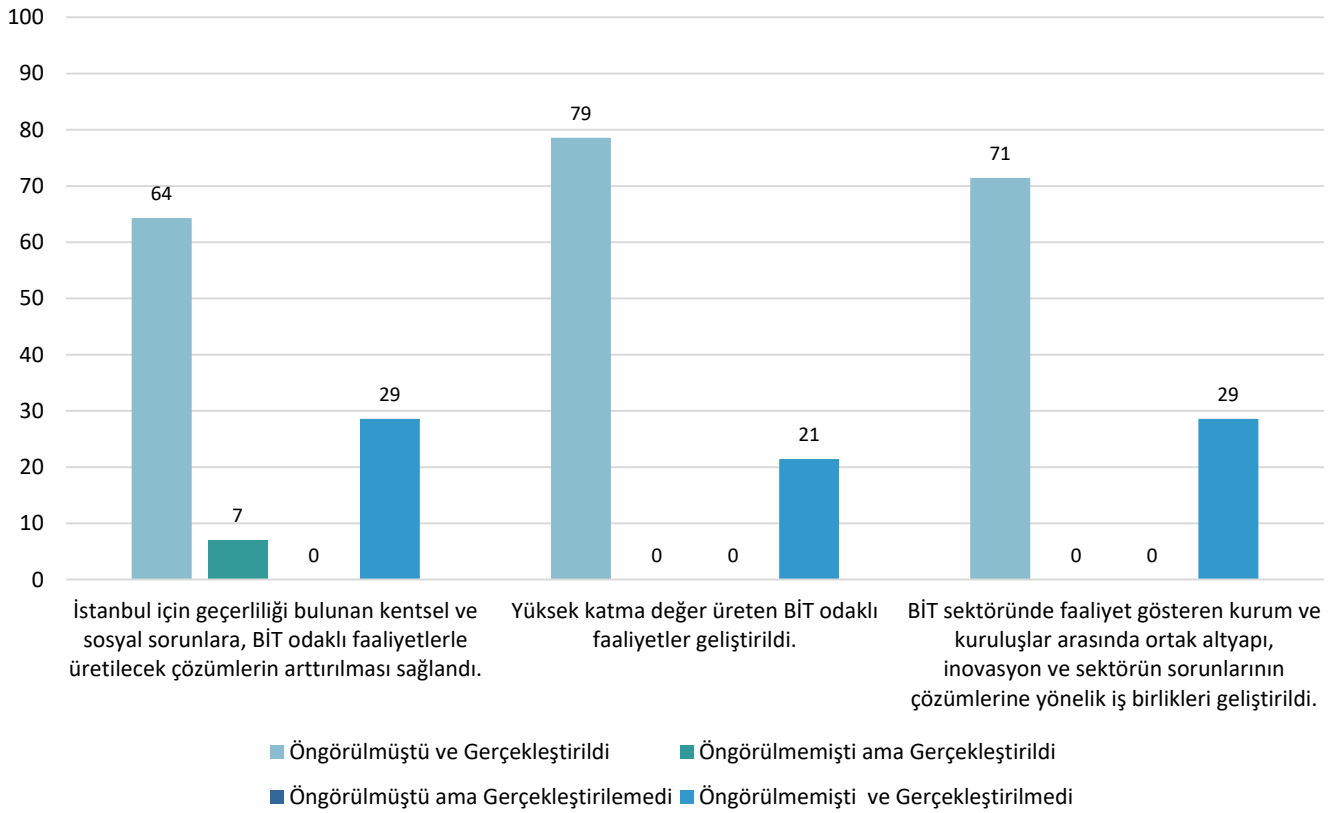
Etkililik kriteri kapsamında, elde edilen çıktı ve sonuçlar ile programın temel amaç ve önceliklerinin karşılaştırması yapılmıştır. Bu çerçevede programın, amaç ve önceliklerine ne düzeyde ulaşmış olduğu incelenmiştir. Etkililik düzeyini değerlendirmek için program başvuru rehberi, anket verileri, derinlemesine görüşmeler ve odak grup görüşmelerinden yararlanılmıştır.

Etkililik düzeyine ışık tutması açısından amaç ve öncelikler kapsamında hedef gerçekleştirmelerinin sunulduğu Tablo 6 detaylandırıldığında öncelik 1 ile ilişkilendirilen 4 performans göstergesinin 1'inde (Platform) hedef değere ulaşıldığı, 2 performans göstergesinde (Eğitim, Seminer vb. etkinlikler) hedef değer sırasıyla %9 ve %8 oranlarında üstüne çıktığı, 1 performans göstergesinde (BİT eksenli uygulama) ise %50 oranında altında kaldığı görülmektedir. Öncelik 2 ile ilişkilendirilen 1 performans göstergesinde (Analiz, rapor, plan, vb.) hedef değer %30 oranında üstüne çıktığı anlaşılmaktadır. Son olarak her iki öncelik ile ilişkilendirilen 5 göstergenin 3'ünde (Ortak kullanım alanı, Ortaklık, Patent) hedef değere ulaşıldığı, 1 performans göstergesinde (Yaygınlaştırma faaliyetleri) hedef değer %17 oranında aşıldığı, 1 performans göstergesinde (Görünürlük faaliyetleri) ise projelerde hedef değer belirtilmemiş olmakla birlikte gerçekleşen değer göz önünde bulundurulduğunda proje öncesine göre elde edilmiş olan performans artışından bahsetmenin mümkün olduğu görülmektedir.

Bu doğrultuda amaç ve öncelikler kapsamında hedef gerçekleştirmelerin sunulduğu Tablo 6'ya göre program genelinde %101 olarak gerçekleşmiş olan ve aynı zamanda program etkililik oranı* olarak da kabul edilen hedef gerçekleştirme oranı ortalaması kapsamında elde edilen çıktı ve sonuçlar ile ulaşılmış olan programın amaç ve öncelikleri, Şekil 10'dan takip edilebilmektedir.

$$*Etkililik Oranı = \frac{\text{Gerçekleşen Değer}}{\text{Hedeflenen Değer}} \times 100$$

%101 olarak gerçekleşmiş olan etkililik oranı kapsamında elde edilen çıktı ve sonuçlar ile Şekil 10'da belirtilen ulaşılmış olan programın amaç ve önceliklerinden öngörülüp gerçekleştirilenlerin ortalaması %72; öngörülmeyp gerçekleştirilenlerin ortalaması %3; öngörülüp gerçekleştirilemeyenlerin ortalaması %0; öngörülmeyp gerçekleştirilmeyenlerin ortalaması ise %25'tür.

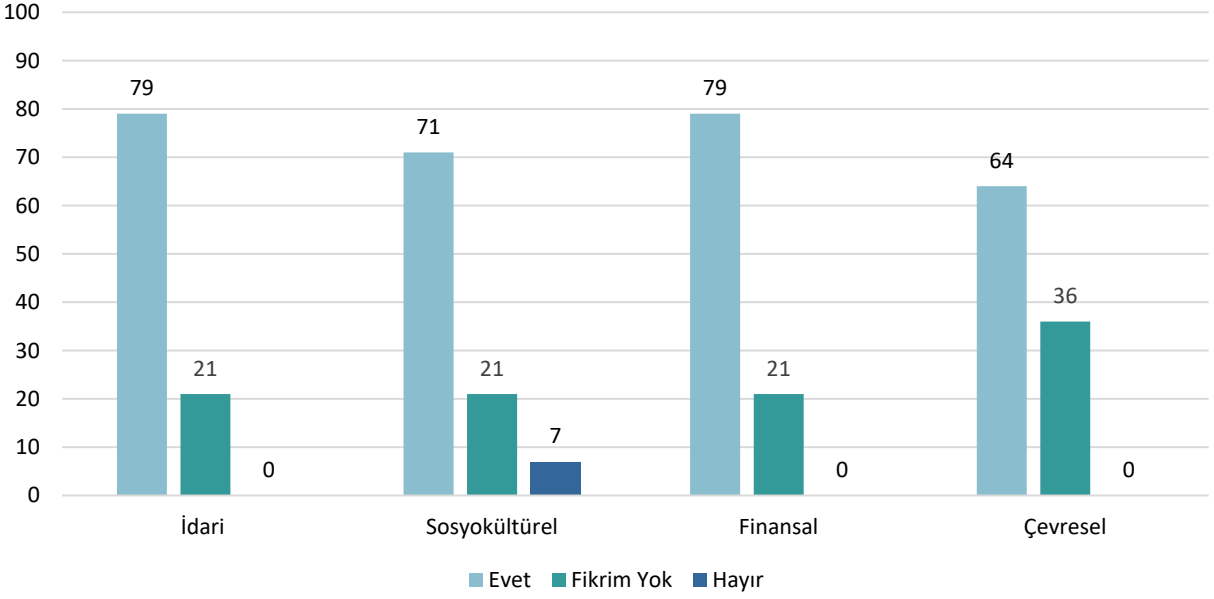

Şekil 10. Etkililik Değerlendirmesi (s=14)

Anket verilerine ek olarak yararlanıcılarla yapılan derinlemesine görüşmeler ve odak grup görüşmeleri kapsamında programın etkililik değerlendirmesinde öne çıkan görüşler şöyledir:

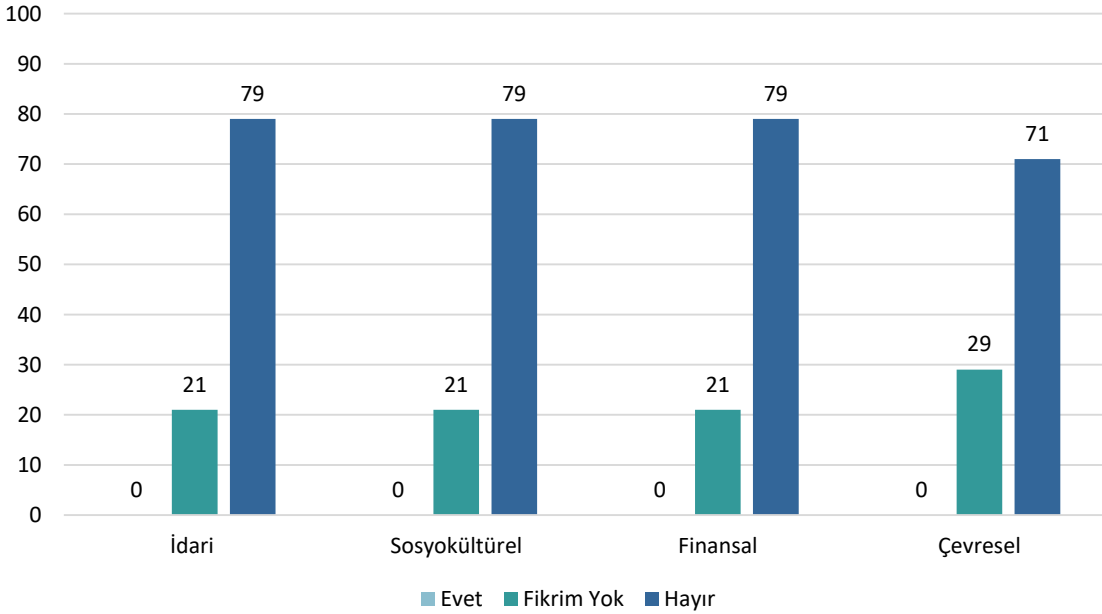
- "Elde ettiğimiz çıktı ve sonuçlarımızla programın amacına büyük ölçüde ulaştık."
- "Hedeflerimizi gerçekleştirdik. Zaten hedeflerimiz programın hedefleriyle paralel olduğundan etkililiğin yüksek olduğunu düşünüyorum."

Programın etkililiğindeki olumlu faktörlere dair görüşlerin oranı Şekil 11'den takip edilebilmektedir. Buna göre her bir yararlanıcı 1'den fazla faktörün etkililiğini değerlendirebilmiş olmakla birlikte yararlanıcıların %79'u idari ve finansal faktörlerin, %71'i sosyokültürel faktörlerin programın etkililiğinde olumlu faktörler olduğunu belirtmiştir. Çevresel faktörleri programın etkililiğinde olumlu faktör olarak belirtenlerin oranı ise %64'tür.

Şekil 11. Etkililik Düzeyine Olumlu Etki Eden Faktörler (s=14)

Programın etkililiğinde herhangi bir faktörün olumlu olarak öne çıkması ilgili faktörün aynı zamanda olumsuzluk barındırabileceği olasılığını ortadan kaldırmadığından program etkililiğindeki olumsuz faktörlere ilişkin görüşlerin oranı ise Şekil 12’den takip edilebilmektedir. Buna göre yine her bir yararlanıcı 1’den fazla faktörün etkililiğini değerlendirebilmiş olmakla birlikte hiçbir yararlanıcı idari, sosyokültürel, finansal ve çevresel faktörleri programın etkililiğinde olumsuz faktörler olarak belirtmemiştir.

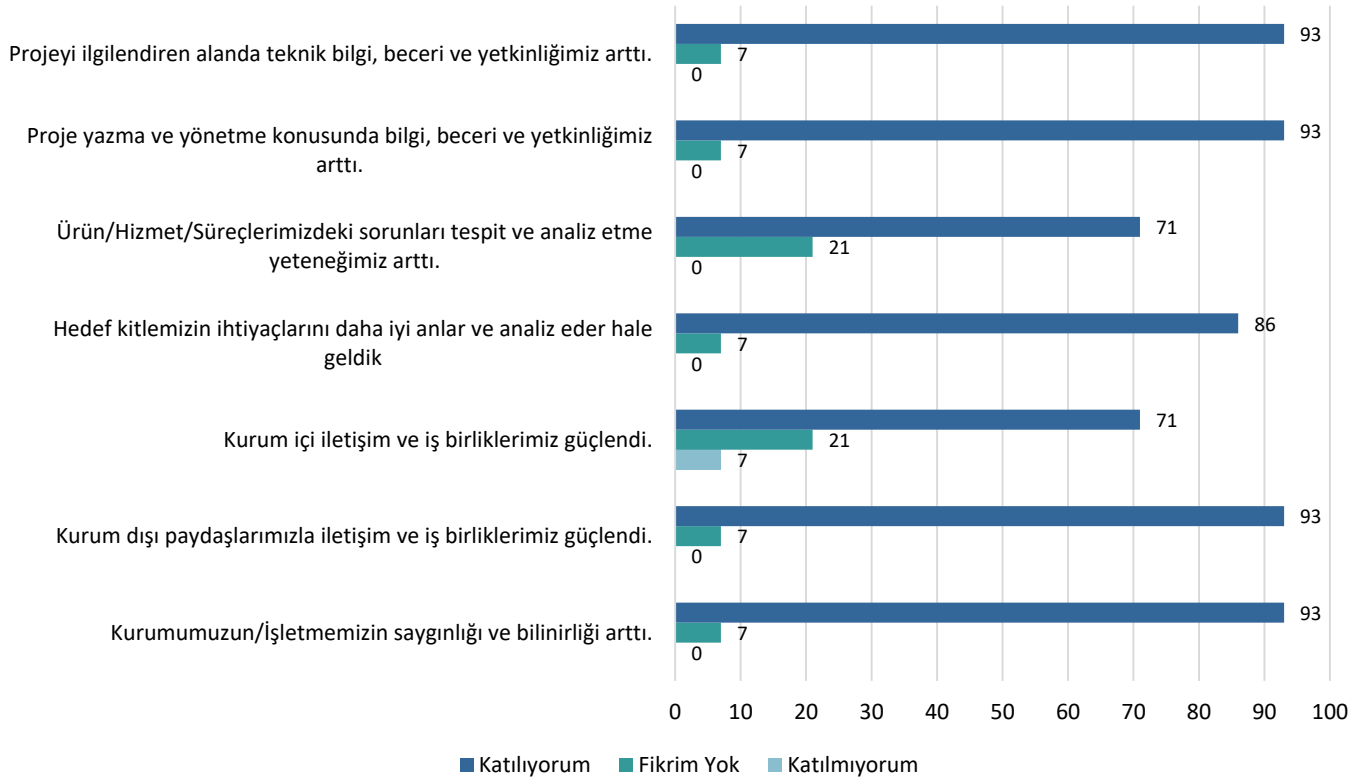
Şekil 12. Etkililik Düzeyine Olumsuz Etki Eden Faktörler (s=14)

6.3.4. Etki

Etki kriteri kapsamında projelerin uygulama aşamalarında ve uygulamaların tamamlanmasını müteakip olumlu ya da olumsuz, beklenen veya beklenmeyen, doğrudan ya da dolaylı şekilde ortaya çıkan sosyal, ekonomik ve çevresel değişiklikler ölçülmüştür. Etki düzeyini değerlendirmek için anket verileri, derinlemesine görüşmeler ve odak grup görüşmelerinden yararlanılmıştır. Böylece desteğin sosyal, ekonomik ve çevresel açıdan ne düzeyde fark yarattığı ortaya konmuştur.

Sosyal Etki

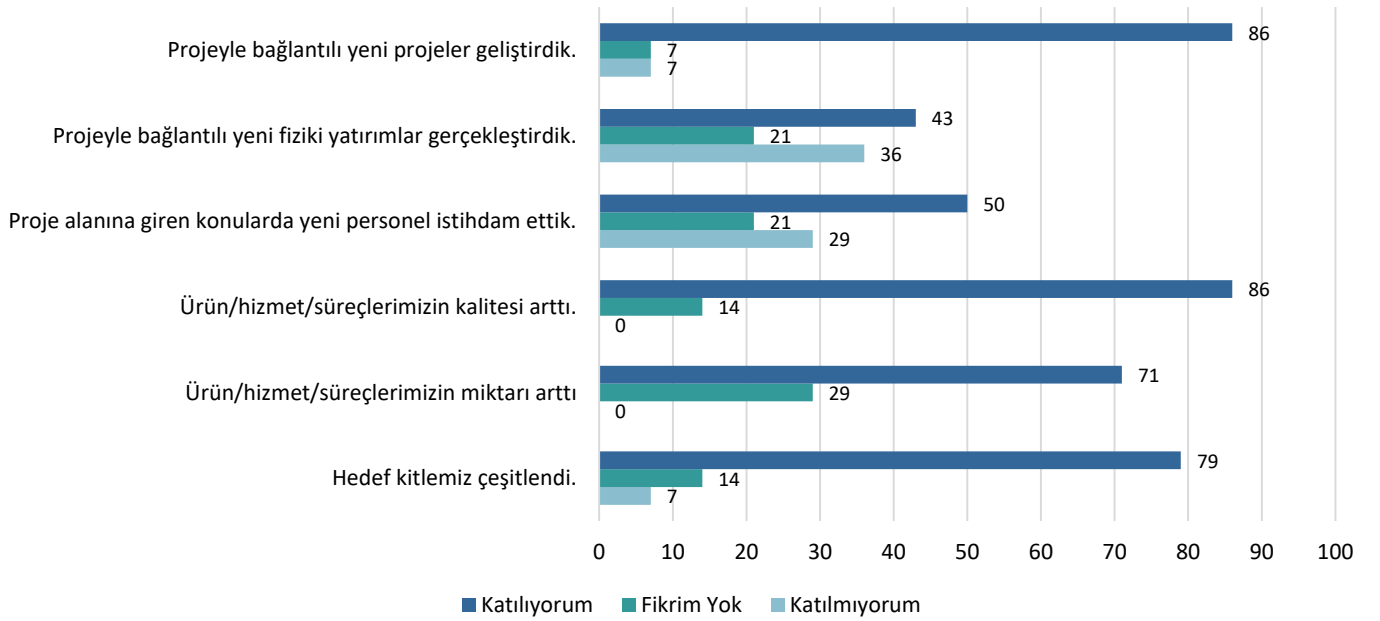
Sosyal etki kapsamında projelerin uygulama aşamalarında ve uygulamaların tamamlanmasını müteakip paydaşlarla ilişki geliştirmeye yönelik kazanılan değişiklikler açısından programın değerlendirilmesi Şekil 13'ten takip edilebilmektedir. Detaylı incelendiğinde projeyi ilgilendiren alan ile proje yazma ve yönetme konusunda teknik bilgi, beceri ve yetkinliklerde artış; kurum dışı iletişim ve iş birliklerinde güçlenme ile kurumun saygınlığı ve bilinirliğinde artış konularında yararlanıcıların %93'ü etkinin varlığını belirtmiştir. Hedef kitlenin ihtiyaçlarının daha iyi anlaşılır ve analiz edilir hale gelmesi konusunda ise yararlanıcıların %86'sının etkinin varlığını belirttiği görülmektedir. Bununla birlikte ürün, hizmet ve süreçlerdeki sorunları tespit ve analiz etme yeteneğinde artış ile kurum içi iletişim ve iş birliklerinde güçlenme konularında yararlanıcıların %71'i etkinin varlığını belirtmiştir. Bu durumu ortalama bir değer ile ifade etmek gerekirse sosyal etki kapsamında yararlanıcıların %86'sının etkinin varlığını belirttiği anlaşılmaktadır.

Şekil 13. Sosyal Etki Değerlendirmesi (s=14)

Ekonomik Etki

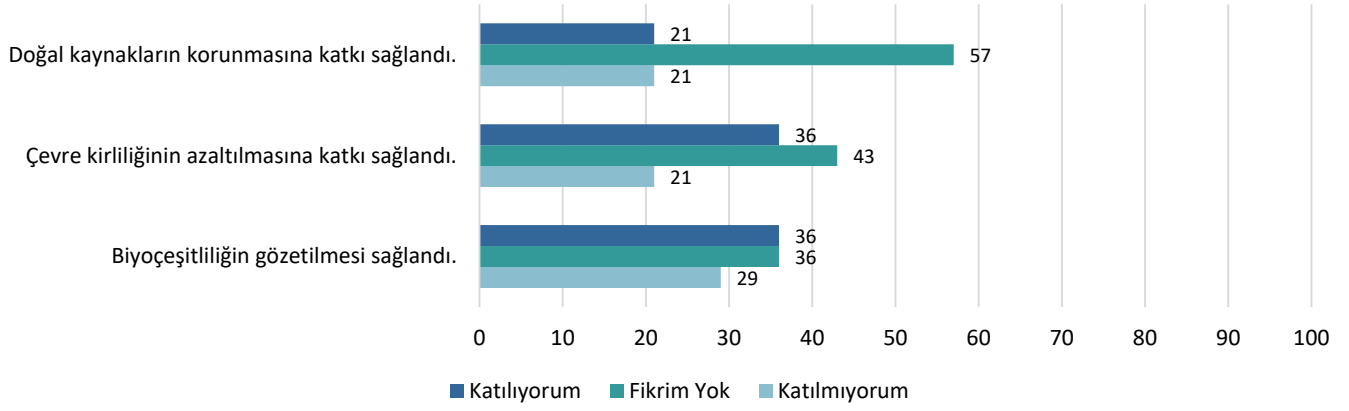
Ekonomik etki kapsamında projelerin uygulama aşamalarında ve uygulamaların tamamlanmasını müteakip hedef grup üstündeki iktisadi değişiklikler açısından programın değerlendirilmesi Şekil 14'ten takip edilebilmektedir. Detaylı incelendiğinde projeye bağlantılı yeni projeler geliştirilmesi ile ürün, hizmet ve süreçlerdeki kalite artışı konularında yararlanıcıların %86'sı etkinin varlığını belirtmiştir. Hedef kitledeki çeşitlenme konusunda ise yararlanıcıların %79'u etkinin varlığını belirtmiştir. Bununla birlikte ürün, hizmet ve süreçlerde miktar artışı yaşandığı konusunda yararlanıcıların %71'i ve proje alanına giren konularda yeni personel istihdam edilmesi konusunda yararlanıcıların %50'si etkinin varlığını belirtmiştir. Son olarak projeye bağlantılı yeni fiziki yatırımlar geliştirilmesi konusunda etkinin varlığını belirten yararlanıcıların oranı ise %43'tür. Bu durumu ortalama bir değer ile ifade etmek gerekirse ekonomik etki kapsamında yararlanıcıların %69'unun etkinin varlığını belirttiği anlaşılmaktadır.

Şekil 14. Ekonomik Etki Değerlendirmesi (s=14)

Çevresel Etki

Çevresel etki kapsamında projelerin uygulama aşamalarında ve uygulamaların tamamlanmasını müteakip çevresel sonuçlardaki değişiklikler açısından programın değerlendirilmesi Şekil 15'ten takip edilebilmektedir. Detaylı incelendiğinde çevre kirliliğinin azaltılmasına katkı sağlanması ve biyoçeşitliliğin gözetilmesi konularında yararlanıcıların %36'sı etkinin varlığını belirtmiştir. Doğal kaynakların korunmasına katkı sağlanması konusunda ise yararlanıcıların %21'inin etkinin varlığını belirttiği görülmektedir. Bu durumu ortalama bir değer ile ifade etmek gerekirse çevresel etki kapsamında yararlanıcıların %31'inin etkinin varlığını belirttiği anlaşılmaktadır.

Şekil 15. Çevresel Etki Değerlendirmesi (s=14)

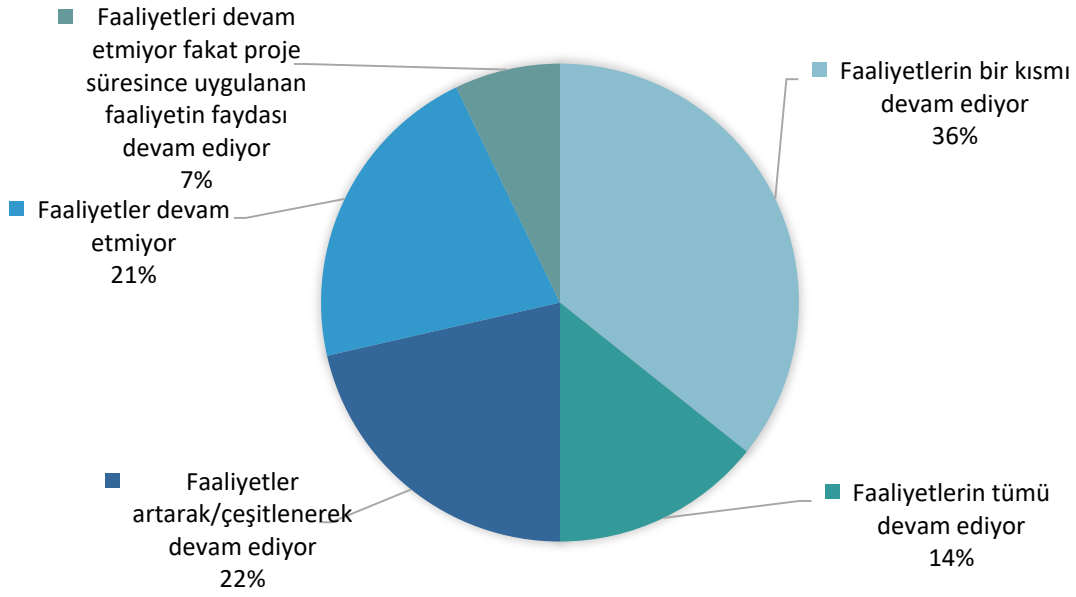
Anket verilerine ek olarak yararlanıcılarla yapılan derinlemesine görüşmeler ve odak grup görüşmeleri kapsamında programın etki değerlendirmesinde öne çıkan görüşler şöyledir:

- “Yeni paydaşlarla tanışma imkânımız oldu. Hatta farklı projeler üzerinde de çalıştık.”
- “Proje kapsamında geliştirdiğimiz teknoloji ile ürünlerimizin yetenekleri gelişti.”

6.3.5. Sürdürülebilirlik

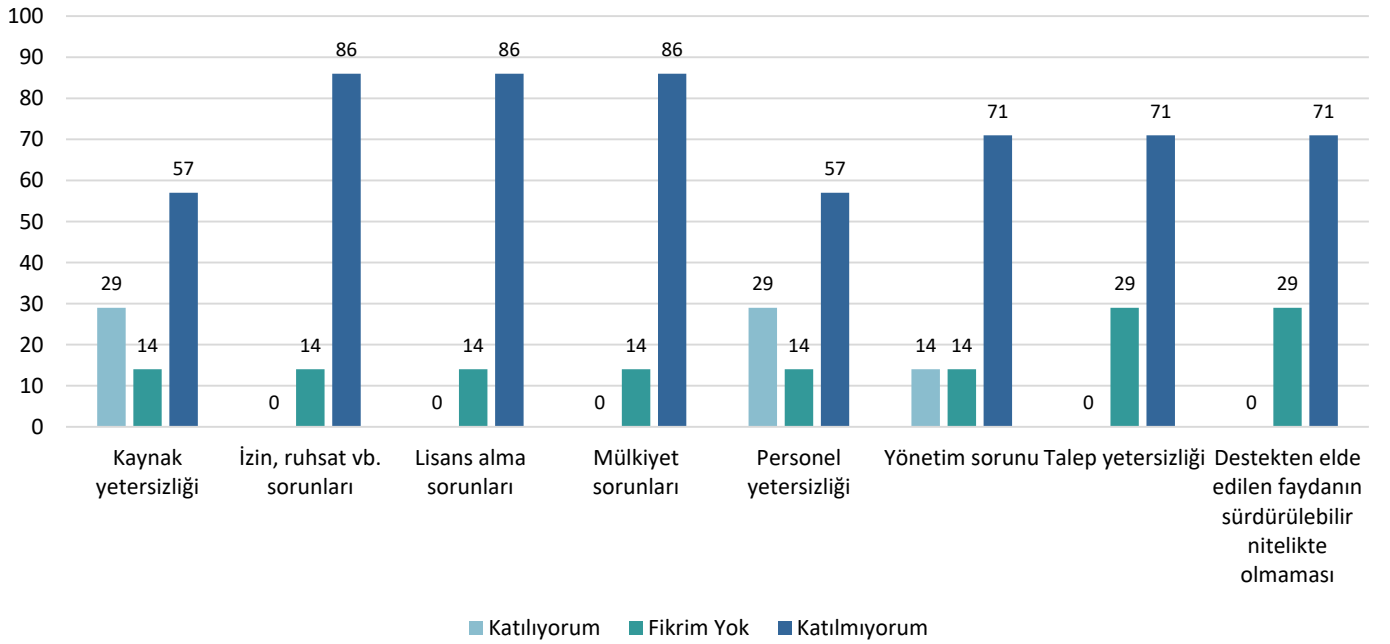
Sürdürülebilirlik kriteri kapsamında, proje çıktı ve sonuçlarının destek tamamlandıktan sonra da devam ettirilebilirlik durumu değerlendirilmiştir. Bu çerçevede sosyal, ekonomik ve çevresel etkenler ile risklerin mevcudiyeti ve proje uygulamalarını etkileme düzeyi dikkate alınmıştır. Sürdürülebilirlik düzeyini değerlendirmek için anket verileri, derinlemesine görüşmeler ve odak grup görüşmelerinden yararlanılmıştır. Böylece desteğin net faydalarının destek sona erdikten sonra ne ölçüde devam ettiği ortaya konmuştur.

Şekil 16’ya göre yararlanıcıların %14’ü faaliyetlerin tümünün devam ettiğini, %22’si faaliyetlerin artarak/çeşitlenerek devam ettiğini, %36’sı faaliyetlerin bir kısmının devam ettiğini belirtmiştir. Yararlanıcıların %21’i ise faaliyetlerinin devam etmediğini belirtmiş olmakla birlikte %7’lik bir kesim, faaliyetlerinin devam etmediğini fakat proje süresince uygulanan faaliyetlerin faydasının devam ettiğini belirtmiştir.

Şekil 16. Sürdürülebilirlik Değerlendirmesi (s=14)

Proje faaliyetlerinin devam etmeme nedenlerine dair görüşler Şekil 17’den takip edilebilmektedir. Buna göre faaliyetlerin devam etmemesinde öne çıkan öncelikli neden, kaynak yetersizliği (%29) ve personel yetersizliği (%29)’dir. Yönetim sorunu (%14) ikincil nedendir. İzin ruhsat vb sorunlar, lisans alma sorunları, mülkiyet sorunları, talep yetersizliği ve destekten elde edilen faydanın sürdürülebilir nitelikte olmaması konularında ise faaliyetlerin devam etmeme nedenleri olarak görüş bildiren yararlanıcı olmamıştır.

Şekil 17. Proje Faaliyetlerinin Devam Etmeme Nedenleri (s=7)

Anket verilerine ek olarak yararlanıcılarla yapılan derinlemesine görüşmeler ve odak grup görüşmeleri kapsamında programın sürdürülebilirlik değerlendirmesinde öne çıkan görüşler şöyledir:

- *“Projede oluşturulan atölyelerin bazıları okul idarelerinin sahiplenmemesi sebebiyle devam edemiyor ancak önemli bir kısmında süreç devam ediyor.”*
- *“Proje kapsamında belirlenen faaliyetler, proje bittikten sonra üç kez daha tekrarlandı. Yeni ve farklı programlar pandemi yüzünden yavaş ilerliyor. Her yeni faaliyet tekrarında bir önce yapılan faaliyetlerin üzerine yeni eklemeler yapıldı, mevcut faaliyetler geliştirildi.”*

7. SONUÇ ve DEĞERLENDİRMELER

Bu raporda İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA)'nca 2012 yılında çağrısı gerçekleştirilmiş olan Bilgi ve İletişim Teknolojileri Odaklı Ekonomik Kalkınma Mali Destek Programı (BTK)'nın OECD (2021) kriterlerinin esas teşkil ettiği ve Kalkınma Ajanslarınca Uygulanan Mali Desteklerin Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar tarafınca belirlenmiş olan ilgililik, etkinlik, etkililik, etki, sürdürülebilirlik olmak üzere 5 kriter çerçevesinde değerlendirmesi yapılmıştır. Değerlendirmede Ek 1'deki uygulama anketi yanıtları, Ek 2'deki yarı yapılandırılmış görüşme formu yanıtları, program başvuru rehberi, proje raporları ile ilgili stratejik belge ve dokümanlar kullanılmıştır.

Rapor kapsamında elde edilen verilerin analizi ile aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

- **İlgililik** kriteri açısından projeler hem program amaç ve öncelikleri ile uyumlu ve tutarlı hem de program amaç ve öncelikleri gerek teklif çağrısı gerekse teklif çağrısı sonrası dönemdeki bölgesel ve ulusal plan ve politikalar ile uyumlu ve tutarlıdır.
- **Etkinlik** kriteri açısından bütçenin %90,31⁹'i kullanılarak %101¹⁰ oranında performans elde edilmiş, başka bir deyişle hedefler yaklaşık %11 oranında üstüne çıkılarak gerçekleştirilmiştir.
- **Etkililik** kriteri açısından program amaç ve öncelikleri hedeflenerek elde edilen çıktı ve sonuçlar dahilinde etkililik oranı ortalaması %101 olarak gerçekleşmiştir.
- **Etki** kriteri açısından projelerin uygulama aşamalarında ve uygulamaların tamamlanmasını müteakip herhangi bir olumsuz sosyal, ekonomik ve çevresel etki bulunmamasıyla birlikte paydaşlarla ilişki geliştirmeye yönelik kazanılan değişikliklere karşılık gelen sosyal etki kapsamında, hedef grup üstündeki iktisadi değişikliklere karşılık gelen ekonomik etki kapsamında ve çevresel sonuçlardaki değişikliklere karşılık gelen çevresel etki kapsamında önemli olumlu etkiler gerçekleşmiştir.
- **Sürdürülebilirlik** kriteri açısından faaliyetlerin önemli bir kısmı (%79) artarak, çeşitlenerek veya kısmen devam etmekte, ya da faaliyetler devam etmese de proje süresince uygulanan faaliyetlerin faydaları devam etmekte, az bir kısmı (%21) ise öncelikli olarak kaynak yetersizliği, personel yetersizliği ve yönetim sorunu gibi nedenlerle devam etmemektedir. Dolayısıyla proje faaliyetlerinin %79'u faaliyet ya da etki olarak sürdürülebilir nitelikte olup %21'i faaliyet ve etki olarak sürdürülebilir nitelikte değildir.

Özetlenecek olursa elde edilen verilerin analizi ile ulaşılmış olan bulgular; programın amacı doğrultusunda başarıyla uygulanmış olduğunu, yararlanıcıların proje hedeflerini gerçekleştirerek öngörülen çıktı ve sonuçları fazlasıyla elde etmiş olduklarını, program sayesinde dikkate değer etki elde edilmiş olduğunu, program genelinde elde edilen etkilerin büyük oranda sürdürülebilir nitelikte olduğunu göstermektedir.

⁹ Program bütçe gerçekleşme oranı ortalaması.

¹⁰ Program hedef gerçekleşme oranı ortalaması. Aynı zamanda etkililik oranı olarak da kabul edilmektedir.

Öte yandan uluslararası iyi uygulamalar dikkate alınarak aşağıda sıralanan unsurların, sonraki programların etkinlik, etkililik ve etkisini arttıracak unsurlar olabileceğine dikkat çekmekte fayda vardır:

- Programın kurum/kuruluşlar ve disiplinler arası iş birliğini özendirerek katma değeri yüksek projeler geliştirip hayata geçirilmesini sağlayacak şekilde tasarlanması.
- Programın kurum/kuruluşların rutin faaliyet alanlarına giren konuları kapsamayacak ve öz kaynakları veya erişebildikleri diğer kaynaklarla yürütülmeyecek nitelikteki projelerin geliştirilmesini ve desteklenmesini sağlayacak şekilde tasarlanması.
- Program tasarım aşamasında program performans göstergelerinin ve hedef değerlerin net bir şekilde belirlenmesi.
- Program sonunda gerçekleşen toplam destek tutarının ilan edilen program bütçesinin altında kalmamasına yönelik bütçe planlanması.
- Program sonrası değerlendirme raporlarına veri oluşturmaya yönelik proje destek süreci tamamlandıktan sonra da proje sonuçlarına dair gerekli izleme verilerinin toplanmaya devam edilmesi.

8. EKLER

Ek 1. Anket

İSTANBUL KALKINMA AJANSI
2012 YILI BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ ODAKLI EKONOMİK KALKINMA MALİ DESTEK PROGRAMI (BTK)
PROGRAM SONRASI DEĞERLENDİRME ANKETİ

1. Kurum Adınız: (Yasal unvanınızda 2012 yılından sonra değişiklik yapıldıysa eski ve yeni unvanı belirtiniz.)
2. Proje Adınız:
3. Proje Kodunuz:
4. Yasal Statünüz:

5. 2012 yılı Bilgi ve İletişim Teknolojileri Odaklı Ekonomik Kalkınma Mali Destek Programı (BTK) toplam hibe miktarı yeterli miydi?

Evet, yeterliydi.	
Fikrim yok.	
Hayır, yetersizdi.	

6. Proje faaliyetlerinizi gerçekleştirmek ve proje hedeflerinize ulaşmak için öngördüğünüz bütçe yeterli miydi?

Evet, yeterliydi.	
Fikrim yok.	
Hayır, yetersizdi.	

7. Proje faaliyetlerini gerçekleştirmek ve proje hedeflerine ulaşmak için Ajans destek miktarı yeterli miydi?

Evet, yeterliydi.	
Fikrim yok.	
Hayır, yetersizdi.	

8. Proje faaliyetlerini gerçekleştirmek ve proje hedeflerine ulaşmak için ek bütçe yaratmanız gerekti mi?

Evet, gerekti. (9. soruya git)	
Hayır, gerekmedi. (13. soruya git)	

9. Ek bütçe yaratmanız gerektiyse, aşağıdaki ifadelerden hangisi/hangileri sizin durumunuzu en iyi şekilde açıklamaktadır?

Ek bütçe ihtiyacımızı kendi bütçemizden karşıladık. (11. soruya git)	
Ek bütçe ihtiyacımızı kendi bütçemiz dışından karşıladık. (10 soruya git)	
Ek bütçe yaratamadık. (13. soruya git)	

10. Kendi bütçeniz dışından karşıladığınız ek bütçe ihtiyacınızı nasıl sağladınız?

Proje ortakları aracılığıyla.	
Proje iştirakçileri aracılığıyla.	
Diğer (Belirtiniz)	

11. Ne kadarlık (TL) bir ek bütçe yarattınız? (Cevaplar sadece numerik olabilir.)

.....

12. Projede bütçelendirilmeyip tarafınızca yapılan eş finansman dışındaki nakdi katkıların toplam tutarı (TL) ne kadardır? (Cevaplar sadece numerik olabilir.)

.....

13. Proje için İSTKA tarafından kaynak tahsis edilmeseydi proje kapsamındaki yatırım gerçekleştirilebilir miydi?

Aynı şekilde (aynı zamanda, aynı büyüklükte, aynı yerde) gerçekleştirilirdi.	
Aynı yatırım daha küçük ölçekte gerçekleştirilebilirdi	
Aynı yatırım daha sonraki bir zamanda gerçekleştirilebilirdi, ertelenirdi.	
Gerçekleştirilemezdi.	

14. Mali destek programından haberdar olma kanalınız hangisidir?

İSTKA	
Medya	
İlişkili/bağlı olduğumuz kurum/işletme	
Diğer (Belirtiniz)	

15. Projenizi kim hazırladı?

İlişkili/bağlı olduğumuz kurum/işletme personeli	
Kendimiz	
Diğer (Belirtiniz)	

16. Proje başvuru, değerlendirme, uygulama ve izleme süreçlerinde edindiğiniz deneyimler doğrultusunda aşağıda yer alan ifadelere katılma düzeyinizi işaretleyiniz.

		Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum
16.1	Proje başvuru rehberi açık ve anlaşılırdı.			
16.2	Proje/Program ile ilgili gereken tüm bilgileri, başvuru rehberi ve eklerinde bulabildik.			
16.3	Ajans ile sözleşme imzalama aşamasındaki prosedür etkin işledi.			
16.4	Başvuru ile destek kararının açıklanması arasında geçen sürenin uzunluğu makuldü.			
16.5	Değerlendirme kriterleri adildi			
16.6	Değerlendirme kriterleri şeffaftı.			
16.7	Proje başvuru ve değerlendirme aşamalarında projemize ve kurumumuza ait gizliliğin Ajans tarafından korunduğu konusunda şüphemiz yoktur.			
16.8	Projenin uygulanması için verilen süre yeterliydi.			
16.9	Proje izleme sürecinde talep edilen raporlar ve kapsamı makuldü.			
16.10	Proje süresince Ajans ile kolaylıkla iletişim kurabildik.			
16.11	Süreçte yaşanan sorunlarla ilgili olarak Ajans gerekli yardımı sağladı.			
16.12	Proje yürütme aşamasında danışman desteğine ihtiyaç duyuldu.			

17. Proje uygulama aşamasında aşağıdaki konular ile ilgili zorlanma düzeyinizi belirtiniz.

		Zorlandık	Fikrim yok	Zorlanmadık
17.1	Proje yönetimi			
17.2	Personel yönetimi			
17.3	Satın alma süreci			
17.4	Sözleşme prosedürleri			
17.5	Raporlama prosedürleri			
17.6	İzleme süreci			
17.7	Görünürlük ve tanıtım faaliyetleri			
17.8	Proje süresi kullanımı			
17.9	Ajans ile iletişim			
17.10	Bütçe kullanımı			
17.11	Diğer (Belirtiniz)			

18. Proje kapsamında aldığınız her türlü sertifika ve belgeyi belirtiniz.

	Evet	Hayır
Yönetim sistemi		
Eğitim		
Akreditasyon		
CE		
Proje kapsamında alınan sertifika/belge yok		
Diğer (Belirtiniz)		

19. Proje kapsamında geliştirilen/kurulan her türlü fiziki kullanım alanını belirtiniz.

	Evet	Hayır
Eğitim Merkezi		
Hizmet Merkezi		
Ar-Ge Ofisi		
Proje Ofisi		
Showroom		
Laboratuvar		
Diğer (Belirtiniz)		

20. Proje kapsamında/uygulanması sonrasında ortaya çıkan olumsuz/istenmeyen sosyal çıktılar varsa açıklayınız. Olumsuz istenmeyen sosyal çıktı yoksa olmadığını belirtiniz.

.....

21. Proje kapsamında/uygulanması sonrasında ortaya çıkan olumsuz/istenmeyen ekonomik çıktılar varsa açıklayınız. Olumsuz istenmeyen ekonomik çıktı yoksa olmadığını belirtiniz.

.....

22. Proje kapsamında/uygulanması sonrasında ortaya çıkan olumsuz/istenmeyen çevresel çıktılar varsa açıklayınız. Olumsuz istenmeyen çevresel çıktı yoksa olmadığını belirtiniz.

.....

23. Proje çıktıları (18 ve 19 numaralı sorulara verdiğiniz yanıtlar doğrultusunda) ile elde ettiğiniz sonuçları uygun olan açıklama ile ilişkilendirerek işaretleyiniz.

	Öngörülmüştü ve Gerçekleştirildi	Öngörülmemişti ama Gerçekleştirildi	Öngörülmüştü ama Gerçekleştirilemedi	Öngörülmemişti ve Gerçekleştirilmedi
İstanbul için geçerliliği bulunan kentsel ve sosyal sorunlara, BİT odaklı faaliyetlerle üretilecek çözümlerin arttırılması sağlandı.				
Yüksek katma değer üreten BİT odaklı faaliyetler geliştirildi.				
BİT sektöründe faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar arasında ortak altyapı, inovasyon ve sektörün sorunlarının çözümlerine yönelik iş birlikleri geliştirildi.				
Diğer				

24. Aşağıdaki unsurlar proje çıktılarınıza olumlu etki etti mi?

	Evet	Fikrim Yok	Hayır
İdari			
Sosyokültürel			
Finansal			
Çevresel			
Diğer			

25. Aşağıdaki unsurlar proje çıktılarınıza olumsuz etki etti mi?

	Evet	Fikrim Yok	Hayır
İdari			
Sosyokültürel			
Finansal			
Çevresel			
Diğer			

26. Proje uygulamasının tamamlanmasını takiben olumlu/olumsuz, beklenen/beklenmeyen, doğrudan/dolaylı şekilde ortaya çıkan sosyal değişiklikler ile ilgili aşağıdaki ifadeleri yanıtlayınız.

		Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum
26.1	Projeyi ilgilendiren alanda teknik bilgi, beceri ve yetkinliğimiz arttı.			
26.2	Proje yazma ve yönetme konusunda bilgi, beceri ve yetkinliğimiz arttı.			
26.3	Ürün/Hizmet/Süreçlerimizdeki sorunları tespit ve analiz etme yeteneğimiz arttı.			
26.4	Hedef kitlemizin ihtiyaçlarını daha iyi anlar ve analiz eder hale geldik.			
26.5	Kurum içi iletişim ve iş birliklerimiz güçlendi.			
26.6	Kurum dışı paydaşlarımızla iletişim ve iş birliklerimiz güçlendi.			
26.7	Kurumumuzun/İşletmemizin saygınlığı ve bilinirliği arttı.			
26.8	Diğer (Belirtiniz)			

27. Proje uygulamasının tamamlanmasını takiben olumlu/olumsuz, beklenen/beklenmeyen, doğrudan/dolaylı şekilde ortaya çıkan ekonomik değişiklikler ile ilgili aşağıdaki ifadeleri yanıtlayınız.

		Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum
27.1	Projeye bağlantılı yeni projeler geliştirdik.			
27.2	Projeye bağlantılı yeni fiziki yatırımlar gerçekleştirdik.			
27.3	Proje alanına giren konularda yeni personel istihdam ettik.			
27.4	Ürün/hizmet/süreçlerimizin kalitesi arttı.			
27.5	Ürün/hizmet/süreçlerimizin miktarı arttı.			
27.6	Hedef kitlemiz çeşitlendi.			
27.4	Diğer (Belirtiniz)			

28. Proje uygulamasının tamamlanmasını takiben doğrudan/dolaylı şekilde ortaya çıkan çevresel değişiklikler ile ilgili aşağıdaki ifadeleri yanıtlayınız.

	Evet	Fikrim Yok	Hayır
Doğal kaynakların korunmasına katkı sağlandı.			
Çevre kirliliğinin azaltılmasına katkı sağlandı.			
Biyçeşitliliğin gözetilmesi sağlandı.			
Diğer (Belirtiniz)			

29. Proje faaliyetleriniz devam ediyor mu?

Faaliyetlerin bir kısmı devam ediyor. (30. soruya git)	
Faaliyetlerin tümü devam ediyor. (30. soruya git)	
Faaliyetler artarak/çeşitlenerek devam ediyor. (30. soruya git)	
Faaliyetler devam etmiyor. (31. Soruya git)	

Faaliyetleri devam etmiyor fakat proje süresince uygulanan faaliyetin faydası devam ediyor. (32. Soruya git)

30. Hangi faaliyetlerinizin ne şekilde devam ettiğini açıklayınız

.....

31. Proje faaliyetleriniz neden devam etmiyor? Lütfen uygun olan bütün seçenekleri işaretleyiniz.

	Evet	Fikrim yok	Hayır
Kaynak yetersizliği			
İzin, ruhsat vb. sorunları			
Lisans alma sorunları			
Mülkiyet sorunları			
Personel yetersizliği			
Yönetim sorunu			
Talep yetersizliği			
Destekten elde edilen faydanın sürdürülebilir nitelikte olmaması			
Diğer (Belirtiniz)			

32. Hangi faaliyetlerinizin faydasının ne şekilde devam ettiğini açıklayınız

.....

33. Destekten kaynaklanan olumlu etkilerin devam ederek sürdürülebilirliğinin sağlanması noktasında karşılaştığınız fırsatlar var mı, açıklayınız?

.....

34. Destekten kaynaklanan olumlu etkilerin devam ederek sürdürülebilirliğinin sağlanması noktasında karşılaştığınız engeller var mı, açıklayınız?

.....

Ek 2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

1. Projelerin program amaç ve öncelikleri ile uyum ve tutarlılığı ile programın bölgesel ve ulusal plan ve politikalar ile uyum ve tutarlılığını değerlendirmek üzere programa başvuru nedeninizi kısaca ifade edebilir misiniz?
2. Uygulanan desteklerden elde edilen çıktı ve sonuçların kullanılan kaynaklarla ne derece orantılı olduğunu değerlendirmek üzere
 - a) program hibe miktarı, yararlanıcı olarak talep etmiş olduğunuz bütçe miktarı ve Ajans destek miktarı açısından programı değerlendirebilir misiniz?
 - b) bütçe kullanım tutarlarınızı açıklayabilir misiniz?
 - c) programa başvuru aşamanız ile projenizin değerlendirme, uygulama ve izleme aşamalarını değerlendirebilir misiniz?
3. Elde etmiş olduğunuz çıktı ve sonuçlar ile programın temel amaç ve önceliklerinin karşılaştırmasını yaptığınızda programın amaç ve önceliklerine ne düzeyde ulaşmış olduğunuzu örneklendirerek açıklayabilir misiniz?
4. Projenizin uygulama aşamasında ve uygulamanın tamamlanmasını müteakip olumlu ya da olumsuz, beklenen ya da beklenmeyen, doğrudan ya da dolaylı şekilde ortaya çıkan sosyal, ekonomik ve çevresel değişiklikleri açıklayabilir misiniz?
5. Proje çıktı ve sonuçlarının destek tamamlandıktan sonra da devam ettirilebilme düzeyinizi değerlendirebilir misiniz?

9. KAYNAKÇA

İstanbul Kalkınma Ajansı. (2010). 2010-2013 İstanbul Bölge Planı. İstanbul.

İstanbul Kalkınma Ajansı. (2012). Bilgi ve İletişim Teknolojileri Odaklı Mali Destek Programı Başvuru Rehberi. İstanbul.

İstanbul Kalkınma Ajansı. (2014). 2014-2023 İstanbul Bölge Planı. İstanbul.

Kalkınma Ajanslarının Uygulanan Mali Desteklerin Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar. Erişim: <https://www.sanayi.gov.tr/mevzuat/usul-ve-esaslar/mc0909018209>

Leech, N. L. ve Onwuegbuzie, A. J. (2007). An Array of Qualitative Data Analysis Tools: A Call for Data Analysis Triangulation. *School Psychology Quarterly*, 22(4), 557-584. <https://doi.org/10.1037/1045-3830.22.4.557>

Nardi, P. M. (2018). *Doing Survey Research: A Guide to Quantitative Methods*. 4th Edition, Routledge, New York. <https://doi.org/10.4324/9781315172231>

OECD (2021). *Applying Evaluation Criteria Thoughtfully*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/543e84ed-en>

Smith, J. A. ve Eatough, V. (2007). *Interpretative Phenomenological Analysis*. İçinde: E. Lyons ve A. Coyle (Eds.), *Analysing Qualitative Data in Psychology* (ss. 35-50). Sage Publications. <https://doi.org/10.4135/9781446207536.d10>

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. (2006). 9. Kalkınma Planı (2007-2013). Ankara.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). 11. Kalkınma Planı (2019-2023). Ankara.

T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2013). 10. Kalkınma Planı (2014-2018). Ankara.

T.C. Resmî Gazete. Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği. 08.11.2008. Sayı: 27048, Ankara.

